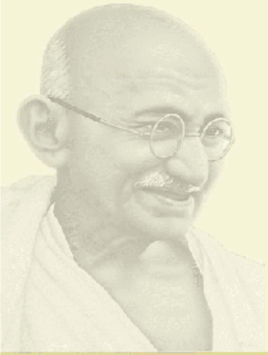

5

മഹാത്മാഗാന്ധിയുടെ പ്രധാന തത്ത്വചിന്തകൾ

Y8C8J7

പ്രധാനാശയങ്ങൾ

- അടിസ്ഥാനാശയങ്ങൾ
- തത്ത്വചിന്തയുടെ അർഥം
  ഇന്ത്യൻ തത്ത്വചിന്ത
- ഗാന്ധിയൻ തത്ത്വചിന്തയുടെ അടിസ്ഥാനങ്ങൾ
  - സത്യം
  - അഹിംസ
  - ലക്ഷ്യവും മാർഗവും
  - മനുഷ്യപ്രകൃതത്തെക്കുറിച്ചുള്ള ഗാന്ധിജിയുടെ വീക്ഷണം
  - ഗാന്ധിജിയുടെ മതദർശനം
  - മതാവിഷ്കാരത്തിനുള്ള മാർഗങ്ങൾ
- മഹാത്മാഗാന്ധി ഒരു പ്രായോഗിക ആദർശവാദി

തത്ത്വചിന്തയെക്കുറിച്ചുള്ള പൊതുവായ ആമുഖത്തോടൊപ്പം ഗാന്ധിജിയുടെ പ്രധാന തത്ത്വചിന്തയും ഈ അധ്യായത്തിൽ ചർച്ചചെയ്യുന്നു. തത്ത്വചിന്തയുടെ അർഥവും വ്യാപ്തിയും വിശകലനം ചെയ്യുകയും ഒപ്പംതന്നെ ഇന്ത്യൻ തത്ത്വചിന്തയെ സവിശേഷമാക്കുന്ന ചില ഘടകങ്ങൾ പരിചയപ്പെടുകയും ചെയ്യുന്നു. തുടർന്നു വരുന്ന ഭാഗങ്ങളിൽ ഗാന്ധിയൻ തത്ത്വചിന്തയുടെ അടിസ്ഥാനാശയങ്ങളായ സത്യവും അഹിംസയും - ലക്ഷ്യവും മാർഗവും മനുഷ്യപ്രകൃതിയും മതവും പഠനവിധേയമാക്കുന്നു. സമകാലീന സാമൂഹികപ്രശ്നങ്ങളിൽ ഗാന്ധിമാർഗത്തിനുള്ള പ്രസക്തി തിരിച്ചറിയുന്ന ഈ അധ്യായത്തിന്റെ അവസാനഭാഗത്ത് അദ്ദേഹത്തെ ഒരു പ്രായോഗിക ആദർശവാദിയായി അംഗീകരിക്കാനുള്ള കാരണങ്ങളും വിശകലനം ചെയ്യുന്നു.

എന്താണ് തത്ത്വചിന്ത?

'വിജ്ഞാനത്തോടുള്ള സ്നേഹം' എന്ന അർഥം വരുന്ന 'ഫിലിൻ', 'സോഫിയ' എന്നീ ഗ്രീക്ക് പദങ്ങളിൽനിന്നാണ് പാശ്ചാത്യ തത്ത്വചിന്ത (ഫിലോസഫി) യുടെ ഉത്ഭവം. ഇവിടെ 'വിജ്ഞാനം' അർഥപൂർണമായ ജീവിതം നയിക്കാനുള്ള അറിവും നൈപുണിയുമാണ്. വിശാലമായ അർഥത്തിൽ, ചില അടിസ്ഥാന ചോദ്യങ്ങൾക്കുള്ള ഉത്തരം കണ്ടെത്താനുള്ള അന്വേഷണമാണ് തത്ത്വചിന്ത. മനുഷ്യജീവിതത്തിന്റെ അർഥവും ലക്ഷ്യവും, ജീവിതലക്ഷ്യത്തിലെത്തിച്ചേരാൻ വ്യക്തിജീവിതവും സാമൂഹികജീവിതവും എങ്ങനെ ചിട്ടപ്പെടുത്താം എന്നീ ചോദ്യങ്ങൾക്ക് തത്ത്വചിന്തകർ നൽകുന്ന ഉത്തരങ്ങൾ വ്യത്യസ്തമാണ്. എങ്കിലും മനുഷ്യൻ, ആത്മാവ്, ദൈവം, ലോകം എന്നീ സങ്കൽപ്പങ്ങൾക്ക് വ്യക്തത കൈവരുന്നതിന് ഇതു സഹായകമായി.

ഇവരുടെ അഭിപ്രായത്തിൽ 'സത്യം' (ശാസ്ത്രത്തിന്റെ അടിസ്ഥാനം), 'സൗന്ദര്യം' (കലകളുടെ അടിസ്ഥാനം), നന്മ (ധാർമികതയുടെ അടിസ്ഥാനം) എന്നിവയെല്ലാമാണ് ജീവിതത്തെ നയിക്കുന്ന പ്രധാന തത്ത്വങ്ങൾ. മതങ്ങൾ ഈശ്വര സാക്ഷാത്കാരത്തെ ജീവിതത്തിന്റെ പരമമായ ലക്ഷ്യമായി കണക്കാക്കുന്നു. വിമർശനാത്മക തത്ത്വചിന്തയിൽ ഇതും പരിഗണനാവിഷയമാണ്.

യുക്തിയുടെ സഹായത്തോടെ ആശയങ്ങൾക്കു വ്യക്തത കൈവരുത്താനും സംശയദൂരീകരണത്തിനും വൈജാത്യങ്ങൾ, വൈരുധ്യങ്ങൾ എന്നിവ പരിശോധിക്കുന്നതിനും അതുവഴി ലോകത്തെക്കുറിച്ചുള്ള സമഗ്രമായ ഒരു കാഴ്ചപ്പാട് നൽകാനും തത്ത്വചിന്ത ശ്രമിക്കുന്നു. യുക്തിയുടെയും തർക്കത്തിന്റെയും ശരിയായ പ്രയോഗം തത്ത്വചിന്തയുടെ അവിഭാജ്യഘടകമാണ്. എങ്കിലും ഇതു കേവലം യുക്തി മാത്രമല്ല, യുക്തിയും ഭാവനയും സമ്മേളിക്കുന്ന സൃഷ്ടിപരമായ ശാസ്ത്രശാഖയാണ്. തദ്ഫലമായി പുതിയ ആശയങ്ങളും തത്ത്വങ്ങളും രൂപീകരിക്കുകയും വ്യത്യസ്ത ആശയങ്ങളുടെ സമന്വയം സാധ്യമാക്കുകയും ചെയ്യുന്നു. 'സ്വയം അറിയുക' എന്ന ഗ്രീക്ക് ചിന്തയുടെ അടിസ്ഥാനതത്ത്വം തത്ത്വചിന്തയുടെ അന്വേഷണ പ്രസക്തി വ്യക്തമാക്കുന്നതാണ്.

നമുക്ക് അറിയാം

ഇന്ത്യയിൽ തത്ത്വചിന്ത അറിയപ്പെടുന്നത് 'ദർശനം' അഥവാ ഉൾക്കാഴ്ച എന്ന പേരിലാണ്. ആത്മജ്ഞാനം നേടുകയാണ് തത്ത്വചിന്തയുടെ പ്രധാന ലക്ഷ്യം. ഉൾക്കാഴ്ചയോടൊപ്പം യുക്തിയും തത്ത്വങ്ങളെ സമർഥിക്കുന്നതിന് ഉപയോഗിക്കുന്നു. ഓരോ തത്ത്വചിന്ത വിഭാഗങ്ങളും പ്രധാനമായും 'യാഥാർഥ്യത്തെ' അന്വേഷിക്കുന്നതോടൊപ്പം അതിലേക്കു നയിക്കുന്ന വിജ്ഞാനസ്രോതസ്സുകളെ സംബന്ധിച്ചും അന്വേഷിക്കുന്നു. കൂടാതെ എന്താണ് ധാർമികജീവിതം എന്ന് വ്യാഖ്യാനിക്കുകയും ചെയ്യുന്നു. വേദങ്ങളാണ് ഭാരതീയദർശനങ്ങളുടെ ഉറവിടം. നാലു വേദങ്ങളും (ഋഗ്വേദം, സാമവേദം, യജുർവേദം, അഥർവവേദം) നൂറ്റി എട്ടിൽപരം ഉപനിഷത്തുക്കളുമാണുള്ളത്. വേദങ്ങളെ കർമകാണ്ഡം, ജ്ഞാനകാണ്ഡം എന്നിങ്ങനെ രണ്ടായി വിഭജിച്ചിരിക്കുന്നു. വേദങ്ങളുടെ അവസാനഭാഗമായ ആരണ്യകങ്ങൾ അഥവാ ഉപനിഷത്തുക്കളാണ് വേദാന്തചിന്തയുടെ അടിസ്ഥാനം. ഇന്ത്യൻ തത്ത്വചിന്തയുടെ രണ്ടു മുഖ്യധാരകളാണ് 'ആസ്തികരും' 'നാസ്തികരും'. വേദങ്ങളെ പ്രമാണമായി അംഗീകരിക്കുന്ന ചിന്താവിഭാഗങ്ങൾ ആസ്തികരെന്നും (ഉദാ: ഷഡ്ദർശനങ്ങൾ സാംഖ്യ - യോഗ, ന്യായ - വൈശേഷിക, പൂർവ മീമാംസ - ഉത്തരമീമാംസ അഥവാ വേദാന്തം) വേദങ്ങളെ പ്രമാണമായി അംഗീകരിക്കാത്ത വിഭാഗം നാസ്തികരെന്നും (ഉദാ: ചാർവാക അഥവാ ലോകായത, ബുദ്ധമതം, ജൈനമതം) അറിയപ്പെടുന്നു.

ഇന്ത്യൻ തത്ത്വചിന്താവീക്ഷണം

ഇന്ത്യൻ തത്ത്വചിന്തയെ അതിന്റെ ആത്മീയ അടിത്തറയാണ് സവിശേഷമാക്കുന്നത്. ആത്മീയത എന്നതുകൊണ്ട് മതാത്മകം എന്നർഥമില്ല. ഇതിൽ സത്താശാസ്ത്രം (ontology), പ്രാപഞ്ചികതാവാദം (cosmology), നീതിശാസ്ത്രം (ethics), സൗന്ദര്യശാസ്ത്രം (aesthetics), രാഷ്ട്രമീമാംസ (political science), ഭാഷാ ശാസ്ത്രം (theory of meaning & language) എന്നിവകൂടി ഉൾപ്പെടുന്നു. തത്ത്വചിന്ത ആത്മീയമാണ് എന്നതിനർഥം ആത്മനിയന്ത്രണം ആത്മസാക്ഷാൽക്കാരത്തിന് ഉതകുന്നു എന്ന അടിസ്ഥാന വിശ്വാസമാണ്. ആത്മീയജീവിതത്തിന്റെ പരമലക്ഷ്യമായ മോക്ഷം, നിർവാണം അഥവാ കൈവല്യം എന്നതിലേക്കു നയിക്കുന്നു. ധർമം, അർഥം, കാമം, മോക്ഷം എന്നീ ചതുർവിധ പുരുഷാർഥങ്ങളാണ് ജീവിതത്തിന്റെ ഉൽകൃഷ്ടമായ മൂല്യങ്ങൾ. യഥാർഥ ജീവിതസാഹചര്യങ്ങളിൽ ഈ പുരുഷാർഥങ്ങളിൽ ഏതാണ് പ്രധാനം എന്നത് സന്ദേഹത്തിനിടയാ

ക്കുന്നു. ഉദാ: ധനസമ്പാദനത്തിനും സുഖത്തിനും (കാമം) ഊന്നൽ നൽകുന്നയാൾക്ക് ധാർമികവും ആത്മീയവുമായ ലക്ഷ്യത്തിലേക്ക് മാർഗതടസ്സം നേരിടുന്നു. അതുപോലെ ആത്മീയതയ്ക്ക് പ്രാധാന്യം നൽകിയാൽ ഭൗതികാവശ്യങ്ങൾ അവഗണിക്കേണ്ടിവരുകയും അത് ജീവിതത്തിന്റെ ഉത്തരവാദിത്വങ്ങളിൽ നിന്നുള്ള ഒളിച്ചോട്ടമായി വ്യാഖ്യാനിക്കപ്പെടുകയും ചെയ്യും. യഥാർഥത്തിൽ മനുഷ്യജീവിതം ഈ നാലു മൂല്യങ്ങളും സ്വായത്തമാക്കാനുള്ള കലയും ശാസ്ത്രവുമാണ്. ഈ നാല് മൂല്യങ്ങൾക്കും തുല്യ പ്രാധാന്യം നൽകുന്ന ഇന്ത്യൻ തത്ത്വചിന്തയുടെ രീതിതന്നെയാണ് ഗാന്ധിയൻ തത്ത്വചിന്തയുടെയും അടിസ്ഥാനം.

ഗാന്ധിയൻ തത്ത്വചിന്ത ശരിയായി മനസ്സിലാക്കാനും അദ്ദേഹം മുന്നോട്ടു വച്ച ആദർശങ്ങൾ പ്രയോഗത്തിൽ കൊണ്ടുവരാനും ഭാരതീയ തത്ത്വചിന്തകൂടി നാം അറിയേണ്ടതുണ്ട്. ഗാന്ധിയൻ ചിന്തകളുടെ അടിസ്ഥാനശിലകളായ സത്യവും അഹിംസയും ഇന്ത്യൻ തത്ത്വചിന്തയുടെ സ്വാധീനത്തിൽ രൂപപ്പെട്ടതാണ്. മാത്രവുമല്ല, സർവധർമ സമഭാവന എന്ന സങ്കൽപ്പവും ഈ പാരമ്പര്യത്തിന്റെ ഭാഗമാണ്. ഗാന്ധിയുടെ അഹിംസാത്മക സമരരൂപമായ സത്യഗ്രഹവും ഇന്ത്യൻ തത്ത്വചിന്തയോടു കടപ്പെട്ടിരിക്കുന്നു. ഗാന്ധി എപ്രകാരമാണ് തന്റെ മതവിശ്വാസവും സത്യസന്ധമായ രാഷ്ട്രീയപ്രവർത്തനവും ഒരുമിച്ചു കൊണ്ടുപോകുന്നത് എന്ന് ഈ കാഴ്ചപ്പാട് വ്യക്തമാക്കുന്നു. നിസ്വാർഥ സാമൂഹികസേവനം മോക്ഷമാർഗമായി സ്വീകരിച്ച ഗാന്ധി പ്രായോഗികവേദാന്തി എന്ന പേരിലും അറിയപ്പെടുന്നു. മതവും രാഷ്ട്രീയവും വേർപിരിക്കാനാവാത്ത വിധം പരസ്പരപൂരകങ്ങളാണെന്ന കാഴ്ചപ്പാട് ഗാന്ധിയെ 'രാഷ്ട്രീയത്തിലെ സന്ന്യാസിയെന്നും സന്ന്യാസിമാരിലെ രാഷ്ട്രീയക്കാരൻ' എന്നും വിശേഷിപ്പിക്കുന്നു. മതത്തെക്കുറിച്ച് ഗാന്ധി നൽകുന്ന കാഴ്ചപ്പാടുകളും ധാർമികമൂല്യങ്ങളും ഇന്ത്യൻ തത്ത്വശാസ്ത്രത്തിന്റെ അടിസ്ഥാന ആശയങ്ങളിലുള്ള ഗാന്ധിയുടെ അടിയുറച്ച വിശ്വാസത്തെ സൂചിപ്പിക്കുന്നു.

പ്രവർത്തനം

ഗാന്ധിയെ സ്വാധീനിച്ച വിവിധ ഘടകങ്ങളുടെ ഒരു രേഖാചിത്രം തയാറാക്കുക.

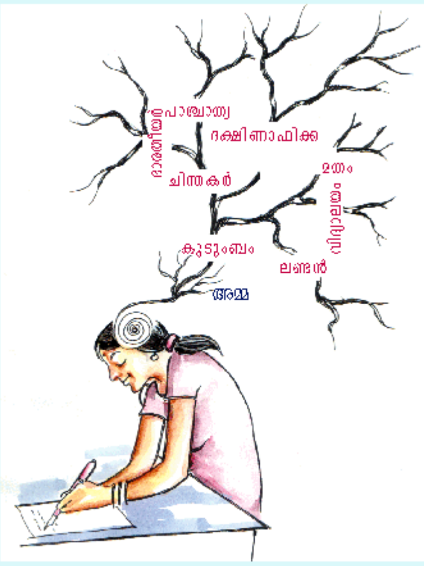

ഗാന്ധിയൻ തത്ത്വചിന്തയുടെ സ്വാധീന ഘടകങ്ങൾ

അദ്ദേഹത്തിന്റെ കുടുംബപശ്ചാത്തലം, ജന്മദേശവും വിദ്യാഭ്യാസവും, പാശ്ചാത്യ - പൗരസ്ത്യ ലോകവുമായുള്ള ബന്ധം, മതങ്ങളുടെയും തത്ത്വചിന്തകളുടെയും സ്വാധീനം തുടങ്ങിയവയാണ് സ്വാധീനഘടകങ്ങൾ. (അധ്യായം രണ്ടു കാണുക). ഗാന്ധി ഇങ്ങനെ അഭിപ്രായപ്പെടുന്നു:" ഒരു കുട്ടിയുടെ സ്വഭാവം രൂപപ്പെടുത്തുന്നതിൽ പരമ്പരാഗതമായി മാതാപിതാക്കളിൽ നിന്നു ലഭിക്കുന്ന ശാരീരികസവിശേഷതകളും സ്വഭാവഗുണങ്ങളും ഒപ്പം സാമൂഹികചുറ്റുപാടുകളും വളരെ പ്രധാനപ്പെട്ടതാണ്. എന്നാൽ

തെറ്റായ ചില പാരമ്പര്യങ്ങൾ കുട്ടികൾ മറികടക്കുന്നതും ഞാൻ കണ്ടിട്ടുണ്ട്. അത് ആത്മാവിൽ അന്തർലീനമായിരിക്കുന്ന പരിശുദ്ധികൊണ്ട് പ്രാപ്തമാകുന്നതാണ്."

നമുക്കു ചെയ്യാം

ഗാന്ധിജിയുടെ ഏതെല്ലാം ആശയങ്ങൾ നിങ്ങൾക്കു പരിചിതമാണ്- ചർച്ചചെയ്യുക.

ഗാന്ധിയൻ തത്ത്വചിന്തയുടെ അടിസ്ഥാനാശയങ്ങൾ

ഗാന്ധിയുടെ ജീവിതദർശനത്തിന്റെ ആധാരശിലകളാണ് സത്യവും അഹിംസയും. സത്യസാക്ഷാൽക്കാരത്തിനായി സ്വയം സമർപ്പിതമായ ജീവിതമായിരുന്നു ഗാന്ധിയുടേത്. അചഞ്ചലമായ ഈ സത്യനിഷ്ഠയാണ് 'മഹാത്മാവ്' എന്ന വിശേഷണത്തിന് അദ്ദേഹത്തെ അർഹനാക്കിയത്. മാതൃരാജ്യത്തോടുള്ള തന്റെ സ്നേഹം എത്ര വലുതാണെങ്കിലും വേണ്ടിവന്നാൽ സത്യത്തിനുവേണ്ടി ദേശീയസ്വാതന്ത്ര്യത്തെ മാറ്റിനിർത്താൻ താൻ സന്നദ്ധനാകുമെന്ന് ഗാന്ധി പറയുന്നു. അക്രമരാഹിത്യത്തിൽനിന്ന് വ്യതിചലിച്ചതിന്റെ പേരിൽ നിസ്സഹകരണപ്രസ്ഥാനം നിർത്താൻ ഗാന്ധി എടുത്ത തീരുമാനവും ആത്മ ശുദ്ധീകരണത്തിന് നടത്തിയ ഉപവാസവും പ്രാർഥനയും സത്യനിഷ്ഠയ്ക്ക് ഉത്തമ മാതൃകയാണ്. 'യാഥാർഥ്യം', 'നിലനിൽക്കുന്നത്' എന്നീ അർഥങ്ങൾ വരുന്ന 'സത്' എന്ന സംസ്കൃതപദത്തിൽനിന്നാണ് സത്യം എന്ന വാക്ക് രൂപപ്പെട്ടത്. ഈശ്വരൻ സത്യമാണ്, സ്നേഹമാണ് എന്ന് എല്ലാ മതങ്ങളും വിശ്വസിക്കുന്നു. ഈ പരമ്പരാഗതരീതിയിൽനിന്നു മാറി ഗാന്ധി പറയുന്നത് സത്യമാണ്, സ്നേഹമാണ് ഈശ്വരൻ. ഈ നിലപാട് നിരീശ്വരവാദികൾക്കു പോലും സ്വീകാര്യമാണ്. കാരണം, സത്യത്തിന്റെ ആധികാരികതയെ ആർക്കും നിഷേധിക്കാനാകില്ല. പ്രാർഥനാനിർഭരമായ ഗാന്ധിയുടെ സത്യാന്വേഷണം 'ഈശ്വരൻ സത്യമാണ്' എന്ന കാഴ്ചപ്പാടിനെ 'സത്യമാണ് ഈശ്വരൻ' എന്നതിലേക്ക് എത്തിച്ചു.

"എല്ലാവർക്കും ഈശ്വരവിശ്വാസമുണ്ടെങ്കിലും എല്ലാവരും ഈശ്വരനെ അറിയുന്നില്ല. കാരണം ഓരോരുത്തർക്കും അവനവനിലുള്ള വിശ്വാസത്തിന്റെ അധികരിച്ചതും ഉയർന്ന തലത്തിലുള്ളതുമായ ഒന്നാണ് ഈശ്വരൻ. സമസ്തജീവന്റെയും സമഗ്രതയാണ് ഈശ്വരൻ. നാം ഈശ്വരനല്ല. പക്ഷേ, നാം ഈശ്വരന്റേതാണ് – മഹാസമുദ്രത്തിലെ ഒരു ജലകണമെന്നപോലെ". 'ഹരിജൻ' പത്രത്തിൽ ഗാന്ധിജി ഇങ്ങനെ എഴുതി: "അനിർവചനീയവും അദൃശ്യവുമായ ഒരു ശക്തി എല്ലാറ്റിലും വ്യാപരിക്കുന്നു. അതിനെ എനിക്ക് കാണാൻ കഴിയില്ല എങ്കിലും അനുഭവിക്കാനാകും – മരണത്തിനിടയിൽ ജീവൻ നിലനിൽക്കുന്നു, അസത്യത്തിനിടയിൽ സത്യം നിലനിൽക്കുന്നു, ഇരുട്ടിനിടയിൽ വെളിച്ചം നിലനിൽക്കുന്നു. അതുകൊണ്ട് ഞാൻ ഈശ്വരനെ ജീവനായി, സത്യമായി, വെളിച്ചമായി സ്വീകരിക്കുന്നു. ഈശ്വരൻ സ്നേഹമാണ്, പരമമായ നന്മയാണ്. എല്ലാ ചരാചരങ്ങളും ഈശ്വരചൈതന്യം അതിന്റ ഉള്ളിൽ വഹിക്കുന്നു. ആത്യന്തികമായ നന്മയിലുള്ള വിശ്വാസമാണ് എല്ലാറ്റിനെയും കൂട്ടിയിണക്കുന്ന ശക്തി". ഗാന്ധിയുടെ ഈശ്വരസങ്കൽപ്പം സാർവത്രികമായ നന്മയാണ്. ഇതു മറ്റുള്ളവർക്ക് നിസ്വാർഥസേവനം ചെയ്യലാണ്. യഥാർഥത്തിൽ – ഈശ്വരൻ, സത്യം, ആത്മാവ്, മനസ്സാക്ഷി – ഇവയുടെ സ്വരം ഒന്നുതന്നെയാണ് എന്നു ഗാന്ധി വ്യക്തമാക്കുന്നു.

സത്യം

ഗാന്ധിജി പ്രതിനിധാനം ചെയ്യുന്ന അദ്വൈതചിന്തയിൽ പരമമായ യാഥാർഥ്യത്തെ നിർവചിച്ചിരിക്കുന്നത് സത്-ചിത്-ആനന്ദം എന്നാണ്. എക്കാലവും നിലനിൽക്കുന്നത്, യാഥാർഥ്യം എന്നീ അർഥങ്ങളുള്ള 'സത്' എന്ന പദത്തിൽനിന്നാണ് സത്യം എന്ന വാക്ക് രൂപപ്പെട്ടത്. 'ചിത്' എന്നത് ബോധമനസ്സിന്റെ ഉൽകൃഷ്ടഭാവവും 'ആനന്ദം' എന്നത് പരമമായ സന്തോഷത്തെയും സൂചിപ്പിക്കുന്നു. ഈശ്വരൻ അഥവാ സത്യം സത്-ചിത്-ആനന്ദമാണ്. ഉപനിഷത്തുക്കളിൽ ഈശ്വരസങ്കൽപ്പത്തിന്റെ മൂന്നു വിശേഷണങ്ങളാണ് സത് -ചിത്-ആനന്ദം. എവിടെ സത്യമുണ്ടോ, അവിടെ ശരിയായ അറിവുണ്ടായിരിക്കും. ശരിയായ അറിവുള്ളിടത്ത് യഥാർഥ ആനന്ദവും (സന്തോഷം) ലഭിക്കും. ഇവിടെ ദുഃഖത്തിന് സ്ഥാനമില്ല. (ഉദാ: വെളിച്ചം ഇരുട്ടിനെ അകറ്റുന്നു). സത്യം അനശ്വരമാകയാൽ അത് പ്രാപ്തമാകുന്നതിലൂടെ കൈവരുന്ന ആനന്ദവും അപ്രകാരമായിരിക്കും. ഈ പ്രപഞ്ചത്തിലെ എല്ലാ ജീവികളിലും ഈശ്വരചൈതന്യമുണ്ട് എന്നു തിരിച്ചറിഞ്ഞ പ്രായോഗികവേദാന്തിയാണ് ഗാന്ധി. താൻ ജീവിക്കുന്ന സമൂഹത്തിൽ നിലനിൽക്കുന്ന അസമത്വങ്ങളുടെ ഭാഗമായി സാമാന്യനീതിയും ആരാധനാസ്വാതന്ത്ര്യവും നിഷേധിക്കപ്പെട്ടവർക്കുവേണ്ടി ഒരു യഥാർഥ ഈശ്വരനെ ഗാന്ധി പ്രതിഷ്ഠിച്ചു. ഇതിലൂടെ മതങ്ങളുടെ അതിർവരമ്പുകളില്ലാത്ത, മനുഷ്യാധ്വാനത്തെ ആരാധനയായി കാണുന്ന, നിസ്വാർഥ സേവനം മോക്ഷമാർഗമായി കാണുന്ന, നിരീശ്വരവാദിയുടെ നല്ല പ്രവൃത്തിയെ മതമായി കാണുന്ന ഒരു സാർവലൗകിക ഈശ്വരസങ്കൽപ്പത്തിന് അടിത്തറയിടാൻ ഗാന്ധിജിക്ക് സാധിച്ചു.

ആപേക്ഷികസത്യവും ശാശ്വതസത്യവും

സത്യത്തെ ആപേക്ഷികസത്യമെന്നും ശാശ്വതസത്യമെന്നും ഗാന്ധി വേർതിരിക്കുന്നു. ശാശ്വതമായ സത്യം അനശ്വരവും അനിർവചനീയവുമാണ്, അത് ഈശ്വരൻ തന്നെയാണ്. ശാശ്വതസത്യം തിരിച്ചറിയുന്ന മനുഷ്യന് തന്റെ അറിവിന്റെ പരിമിതി കാരണം അത് പൂർണമായി ഉൾക്കൊള്ളാൻ കഴിയില്ല. ആപേക്ഷികസത്യത്തിലൂടെ മാത്രമേ ശാശ്വതസത്യത്തിൽ എത്തിച്ചേരാനാകൂ. ഇതുകൊണ്ട് ഗാന്ധി അർഥമാക്കുന്നത് ഈശ്വരനെന്ന ശാശ്വതസത്യത്തെ തിരിച്ചറിയാനുള്ള മനുഷ്യന്റെ ബോധത്തെയാണ്. സത്യത്തെ വ്രതമായി എടുക്കുന്നവർ അത് തന്റെ ചിന്തയിലും വാക്കിലും പ്രവൃത്തിയിലും പാലിക്കണം. ചെറുപ്പം മുതൽ ഗാന്ധി സത്യത്തിന്റെ ആരാധകനായിരുന്നു. നമുക്ക് പൂർണമായി ഗ്രഹിക്കാനാവുക ആപേക്ഷികസത്യം മാത്രമാണ് ഓരോരുത്തരും യാഥാർഥ്യത്തെ സമീപിക്കുന്നത് സ്വന്തം കാഴ്ചപ്പാടിലൂടെയാണ് എന്നതുകൊണ്ടുതന്നെ അഭിപ്രായവ്യത്യാസങ്ങൾക്ക് സാധ്യതയുണ്ട്. ഇത് മറ്റുള്ളവരുടെ കാഴ്ചപ്പാടിനെ അംഗീകരിക്കേണ്ടതിന്റെ ആവശ്യകതയിലേക്കു വെളിച്ചംവീശുന്നു.

പരമ്പരാഗത മതചിന്തയിൽ സത്യവും അഹിംസയും വ്യക്തിമൂല്യങ്ങളാണ് എങ്കിൽ, ഇവയെ സാമൂഹികവും സാംസ്കാരികവുമായ മൂല്യങ്ങളായി ഗാന്ധി വ്യാഖ്യാനിക്കുന്നു. ഇതുവഴി സത്യത്തിന്റെയും അഹിംസയുടെയും ചക്രവാളങ്ങൾ വിസ്തൃതമാക്കാൻ ഗാന്ധി ശ്രമിച്ചു. ഗാന്ധിയുടെ കാഴ്ചപ്പാടിൽ ദാരിദ്ര്യം ഹിംസയാണ്. അതിനുകാരണം സമൂഹത്തിലെ ചൂഷണമൂല്യങ്ങളാണ്. ദാരിദ്ര്യത്തിൽനിന്നു മോചനം നേടലാണ് സത്യം. ചർക്കയിൽ സത്യത്തിന്റെയും അഹിംസയുടെയും സമന്വയം നമുക്കു കാണാനാവും. ഇത് അധ്വാനത്തെയും സ്വാതന്ത്ര്യത്തെയും പ്രതിനിധാനം ചെയ്യുന്നു. ഇന്ത്യൻസമൂഹത്തെ സമൂലമായി പുനർനിർമിക്കാനും അതുവഴി കൂടുതൽ സത്യാത്മകമാക്കാനുമാണ് ഗാന്ധി ശ്രമിച്ചത്.

അഹിംസയിൽ കുതിർന്ന അധ്വാനമാണ് സത്യപ്രകാശത്തിന്റെ മാർഗം, സ്വരാജും സ്വദേശിയും ഇതിലുണ്ട്. സത്യാന്വേഷണം ഒരിക്കലും അവസാനിക്കുന്നില്ല. സ്വയം നിയന്ത്രണത്തിലൂടെ ഇത് സാക്ഷാൽക്കരിക്കപ്പെടും.

ആപേക്ഷികസത്യത്തിൽ അഭിപ്രായഭിന്നതകൾക്കു സാധ്യതയുണ്ട്. കാരണം, ഓരോ സമീപനവും വ്യക്തിപരമായി സത്യമായിരിക്കും. ജൈനമതത്തിലെ 'അനേകാന്തവാദം' യാഥാർഥ്യത്തിന്റെ വിവിധ രൂപങ്ങളായി ഗാന്ധി മനസ്സിലാക്കുന്നു. അതുകൊണ്ടു തന്നെ ആപേക്ഷികസത്യവും സത്യത്തിന്റെ വിവിധ രൂപങ്ങളാണ്. സത്യം പലതാണ്, ആപേക്ഷികവുമാണ്. മനുഷ്യജീവിതത്തിന്റെ പരമമായ ലക്ഷ്യം ഈശ്വരസാക്ഷാൽകാരമാണ്. നമ്മൾ ഇടപെടുന്ന വ്യത്യസ്ത മേഖലകളായ – മതം, രാഷ്ട്രീയം, സാമൂഹികം, സാമ്പത്തികം തുടങ്ങിയ എല്ലാ തലങ്ങളും പുരുഷാർഥങ്ങളിൽ പരാമർശിക്കുന്ന മോക്ഷത്തിനുള്ള മാർഗങ്ങളാണ്. നാം മറ്റുള്ളവർക്കായി ചെയ്യുന്ന നിസ്വാർഥസേവന (Altruism) മാണ് മോക്ഷമാർഗമായി ഗാന്ധി സ്വീകരിക്കുന്നത്. ഭഗവദ്ഗീതയിൽ പറയുന്ന "മാനവസേവ, മാധവസേവ" എന്ന സന്ദേശം ഇതു വ്യക്തമാക്കുന്നു.

നമുക്കു പരിശോധിക്കാം

ചിത്രത്തിൽ പ്രദർശിപ്പിക്കുന്ന വ്യത്യസ്ത വീക്ഷണങ്ങൾ കാണുക. ഓരോരുത്തരും ഒരേ വസ്തുവിനെ പലതായി കാണുന്നു.

വ്യത്യസ്ത വസ്തുക്കൾ തിരഞ്ഞെടുക്കുകയും വീക്ഷണങ്ങൾ വികസിപ്പിക്കുകയും ചെയ്യുക. ഉദാ. പേന, മേശ തുടങ്ങിയവ

നമുക്ക് അറിയാം

അനേകാന്തവാദം: സത്യം ബഹുരൂപത്തിൽ നിലനിൽക്കുന്നു എന്ന ജൈനമത സങ്കൽപ്പമാണിത്. ഓരോരുത്തരും അവനവന്റെ തലത്തിലാണ് സത്യത്തെ കാണുക. അത് ഓരോരുത്തർക്കും ഭിന്നമായിരിക്കുകയും ചെയ്യും.

അഹിംസ

വിനയത്തിന്റെ ഉൽകൃഷ്ടരൂപമാണ് അഹിംസ. അഹിംസയുടെ അതിസൂക്ഷ്മ വിശകലനത്തിലൂടെ സത്യത്തിൽ എത്തിച്ചേരാനുള്ള നിരന്തരമായ, സന്ധിയില്ലാത്ത സമരമായിരുന്നു ഗാന്ധിയുടെ ജീവിതം. നമുക്കു ചുറ്റും നടക്കുന്ന നശീകരണപ്രവൃത്തികൾക്കിടയിൽ പ്രകൃതി നൽകിയ ഒരു സർഗാത്മക പ്രവൃത്തി അഹിംസയാണ്. പരിപൂർണ അഹിംസയിൽ ജാതിയോ വർഗമോ വർണമോ ഇല്ല. അഹിംസ എന്നാൽ ചിന്തയിലും

വാക്കിലും പ്രവൃത്തിയിലും സംഘർഷമില്ലാതിരിക്കുക എന്നതാണ്. അഹിംസയുടെ അനന്തസാധ്യതകൾ മനസ്സിലാക്കിയ ഗാന്ധി അത് ജീവന്റെ ധർമമായി തിരിച്ചറിയുന്നു. സ്വരാജ് എന്ന ലക്ഷ്യം നേടുന്നതിന് അഹിംസ പരമമായ സംഹിതയായി സ്വീകരിക്കാവുന്നതാണ് എന്നു ഗാന്ധി അഭിപ്രായപ്പെടുന്നു.

യാതൊന്നിനെയും കൊല്ലാതിരിക്കുക, ഉപദ്രവിക്കാതിരിക്കുക എന്നാണ് അഹിംസകൊണ്ട് അർഥമാക്കുന്നത്. ഗാന്ധിക്ക് മുൻപും അഹിംസ വ്യക്തിപരമായ മൂല്യം എന്ന രീതിയിൽ സന്ന്യാസിമാർക്കിടയിൽ പ്രചാരം നേടിയിരുന്നു. അഹിംസയെ സാർവത്രികമാക്കിയതും സമൂഹമാറ്റത്തിനുള്ള മാർഗമായി മാറ്റിയതും ഗാന്ധിയാണ്. അഹിംസ മാനവരാശിയുടെ നിയമമാണ്; അക്രമം അപരിഷ്കൃതരുടെയും. ആത്മസാക്ഷാൽക്കാരത്തിനായി ഉന്നതമായ ഒരു നിയമത്തിനും ആത്മീയശക്തിക്കും നാം കീഴ്പ്പെടേണ്ടതുണ്ട്. അല്ലാതെ കിരാതമായ നിയമത്തിനല്ല കീഴ്പ്പെടേണ്ടത്. ത്രികാലജ്ഞാനികളായ ഋഷിമാരുടെ ഉൾക്കാഴ്ചയും ആയോധനകലയിലുള്ള അവരുടെ അറിവും ഗാന്ധിജി തിരിച്ചറിഞ്ഞിരുന്നു. സ്വയം സഹനത്തിലൂടെയും ആത്മനിയന്ത്രണത്തിലൂടെയും ആത്മശക്തി നേടിയവർക്ക് മാത്രമേ എതിരാളിയെ സ്നേഹിക്കാനാകൂ. ഇത് സാമൂഹികപുനർനിർമാണത്തിന് ഒരു വ്യക്തിയെ പ്രാപ്തനാക്കുകയും ചെയ്യും. അഹിംസയെ സാമൂഹികവും വ്യക്തിപരവുമായ നന്മയും ധർമവുമായി ഗാന്ധി കണ്ടിരുന്നു. ഗാന്ധിയുടെ വീക്ഷണത്തിൽ വേദനാജനകമായ തീരുമാനങ്ങൾ, അഹിതമായ പ്രവൃത്തികൾ, കോപം, ദയാരാഹിത്യം, മനുഷ്യനോടും മൃഗങ്ങളോടുമുള്ള ക്രൂരതകൾ, ദുർബലനെ അടിച്ചമർത്തുന്നതും മുറിവേൽപ്പിക്കുന്നതും എല്ലാം ഹിംസയുടെ രൂപങ്ങളാണ്.

അഹിംസയും ധീരതയും

ധൈര്യശാലിയുടെ അഹിംസയും ദുർബലരുടെ അഹിംസയും തമ്മിലുള്ള വ്യത്യാസം ഗാന്ധിജി എടുത്തുപറയുന്നുണ്ട്. ധീരന്റെ അഹിംസ ശ്രേഷ്ഠമായിരിക്കും. ഇത് ഈശ്വരനിലുള്ള അടിയുറച്ച വിശ്വാസമാണ്. മറ്റെല്ലാ ആയുധങ്ങളേക്കാളും ശക്തിയുള്ളതാണ് ധീരന്റെ അഹിംസ. പ്രാണരക്ഷാർഥം ഓടിയൊളിക്കുന്നവരാണ് ദുർബലരുടെ അഹിംസയിൽ വിശ്വസിക്കുന്നത്. ഭീരുവിന്റെ അഹിംസ അക്രമത്തേക്കാൾ ദോഷകരവുമാണ്. അഹിംസയിലേക്കു മടങ്ങിവരാൻ അക്രമിക്കുള്ള സാധ്യതപോലും ഭീരുവിനില്ല. ഗാന്ധി ഇങ്ങനെ പറയുന്നു: "അക്രമവും ഭീരുത്വവും - ഇവയിലൊന്ന് തിരഞ്ഞെടുക്കേണ്ടി വന്നാൽ ഭീരുത്വത്തേക്കാൾ എന്റെ മുൻഗണന അക്രമത്തിനായിരിക്കും." അക്രമിയുടെ ധൈര്യത്തേക്കാൾ ശ്രേഷ്ഠമാണ് അഹിംസാവാദിയുടെ ധൈര്യമെന്ന് ഗാന്ധി പറയുന്നു. അക്രമിയുടെ ശക്തി ആയുധമാണെങ്കിൽ ദൈവമാണ് അഹിംസാവാദിയുടെ ശക്തി. അഹിംസ മനുഷ്യരാശിക്ക് ലഭിച്ച മഹത്തായ ഒരു ശക്തിയാണ്. ഇതിന് സർവസംഹാരശേഷിയുള്ള ആയുധത്തേക്കാൾ ശക്തിയുണ്ട്. അതുകൊണ്ടുതന്നെ അഹിംസ പകരം വയ്ക്കാനാകാത്ത ഒരു ധീരതയാണ് എന്നു ഗാന്ധി കരുതുന്നു. മനുഷ്യകുലത്തിന് ഗാന്ധി സമ്മാനിച്ച ശ്രേഷ്ഠവും അതുല്യവുമായ ശക്തിയാണ് അഹിംസ. അഹിംസയ്ക്ക് രണ്ടു തലങ്ങളുണ്ട്. (1) നിഷേധാത്മകം - ഇതു നിരുപദ്രവമായ ഒരു അവസ്ഥയാണ്. (2) ക്രിയാത്മകതലം - ഇത് പവിത്രമായ സ്നേഹമാണ്; തിന്മ ചെയ്യുന്നവരോടുപോലും നന്മ ചെയ്യുക എന്ന വിശിഷ്ടമായ കർത്തവ്യം. തിന്മയെ എതിർക്കുമ്പോഴും തിന്മ ചെയ്യുന്നവനെ ഗാന്ധി എതിർത്തിരുന്നില്ല. അഹിംസ ശാന്തവും ക്രമാനുഗതവുമായ വിപ്ലവമാണ്. ഇത് ആധിപത്യത്തിൽനിന്ന് ദുർബലനെയും അധകൃതനെയും മോചിപ്പിക്കലാണ്. സത്യം ലക്ഷ്യവും അവിടെ എത്തിച്ചേരാനുള്ള ഏക മാർഗം അഹിംസയുമാണ്.

അഹിംസയുടെ വിവിധ രൂപങ്ങൾ

പ്രതിരോധിക്കാതിരിക്കൽ	ശാരീരികമായ എല്ലാ അക്രമങ്ങളെയും നിരസിക്കുകയും ഒപ്പം തന്റെ വിശ്വാസ്യത നിലനിർത്താൻ ശ്രമിക്കുകയും ചെയ്യുന്നു.
ക്രിയാത്മകമായ ഒത്തുതീർപ്പ്	അഹിംസയിലുള്ള അടിയുറച്ച വിശ്വാസംമൂലം കായികബലത്തെ നിരസിച്ച് ക്രിയാത്മകമായി സംഘർഷപരിഹാരത്തിനു ശ്രമിക്കുന്നു.
ധാർമികപ്രതിരോധം	സമാധാനപരവും ധാർമികവുമായ മാർഗത്തിൽ ക്രിയാത്മകമായി തിന്മയെ ചെറുക്കലാണിത്.
അഹിംസയുടെ നിജപ്പെടുത്തൽ	യുദ്ധത്തെയും അക്രമങ്ങളെയും എതിർക്കുകയും അതിനെ സ്വയം നിരാകരിക്കുകയും ചെയ്യുന്നു.
സഹനസമരം	ബലപ്രയോഗത്തിലൂടെ ജയിക്കാൻ കഴിയില്ല എന്ന തിരിച്ചറിവ് അഹിംസയെ ഒരു തന്ത്രമായി പ്രയോഗിക്കുന്നു.
സമാധാനപരമായ പ്രതിഷേധം	മറ്റു മാർഗങ്ങളേക്കാൾ ഉത്തമമാണ് അഹിംസ എന്നു വിശ്വസിക്കുകയും അത് പ്രായോഗികമാക്കുകയും ചെയ്യുന്നു.
അക്രമരഹിതമായ പ്രത്യക്ഷനടപടി	അഹിംസയുടെ ശക്തിയും പ്രയോഗസാധ്യതയും മനസ്സിലാക്കി പരിവർത്തനത്തേക്കാൾ വിജയത്തിന് പ്രാധാന്യം നൽകുന്നു.
സത്യഗ്രഹം	സ്നേഹത്തിലൂടെയും നന്മയിലൂടെയും സത്യത്തെ പ്രാപ്തമാക്കുന്നു. ഇത് വ്യക്തിജീവിതത്തിലും, സാമൂഹിക - രാഷ്ട്രീയ - സാമ്പത്തിക കാര്യങ്ങളിലും ഹിംസയെ ഒഴിവാക്കുന്നു.
അഹിംസാത്മകവിപ്ലവം	സാമൂഹികമാറ്റത്തിന് അഹിംസാത്മകവിപ്ലവം നയിക്കുക (ഉദാ: ജയപ്രകാശ് നാരായണന്റെ സമ്പൂർണ വിപ്ലവം, വിനോബഭാവെ നയിച്ച ഭൂദാൻ പ്രസ്ഥാനം)

പ്രവർത്തനം

ഗാന്ധിജിയുടെ സങ്കൽപ്പത്തിലുള്ള അഹിംസ എന്താണെന്ന് ചർച്ചചെയ്യുക.

ലക്ഷ്യവും മാർഗവും

ലക്ഷ്യവും മാർഗവും തമ്മിലുള്ള ബന്ധം നിർവചിക്കുന്നതിലും സവിശേഷയമായ ഒരു നിഷ്കർഷ ഗാന്ധി പാലിച്ചിരുന്നു. നമുക്കു ലക്ഷ്യം തിരിച്ചറിയാമെങ്കിലും ഉചിതമായ മാർഗം സംബന്ധിച്ച് സന്ദേഹം ഉണ്ടാവുക സ്വാഭാവികം. തത്ത്വചിന്തകർ പരസ്പര വിരുദ്ധങ്ങളായ രണ്ടു കാഴ്ചപാടുകളാണ് നമുക്കു തരുന്നത്. (1) ലക്ഷ്യം മാർഗത്തെ സാധൂകരിക്കും. (2) മാർഗം എപ്രകാരമാണോ, അപ്രകാരമായിരിക്കും ലക്ഷ്യവും. ഇതിൽ ലക്ഷ്യം നല്ലതാണെങ്കിൽ ഏത് മാർഗവും സ്വീകരിക്കാമെന്ന നിലപാടിലൂടെ അക്രമം, ഹിംസ, വഞ്ചന തുടങ്ങിയ മാർഗങ്ങളെ നീതീകരിക്കേണ്ടതായി വരും. മാർഗത്തിനു പ്രാധാന്യം നൽകുന്ന രണ്ടാമത്തെ രീതി അനുകൂലിക്കുന്ന ഗാന്ധി പറയുന്നു: "മാർഗം നല്ലതാണെങ്കിൽ മാത്രമേ നല്ല ലക്ഷ്യത്തിൽ എത്തിച്ചേരാൻ സാധിക്കൂ." മാർഗത്തിന്റെ

ശുദ്ധിയിൽ ഒരു വിട്ടുവീഴ്ചയ്ക്കും ഗാന്ധി തയാറായിരുന്നില്ല. മാർഗവും ലക്ഷ്യവും രണ്ടല്ല, ഒരേ കാര്യത്തിന്റെ അവസ്ഥാന്തരങ്ങൾ മാത്രമാണ്. ഉദാഹരണത്തിന്, വിത്ത് മരമായി രൂപാന്തരപ്പെടുന്നതുപോലെ മാർഗം ലക്ഷ്യമായി പരിണമിക്കുന്നു. മാർഗവും ലക്ഷ്യവും തമ്മിൽ വേർപെടുത്താനാവാത്ത വിധം ഒരു ബന്ധം നിലനിൽക്കുന്നു. ഗാന്ധി പറയുന്നു: 'മാർഗം' –'ലക്ഷ്യം' ഇവ ഒന്നിന് പകരമായി മറ്റൊന്ന് ഉപയോഗിക്കാവുന്ന സങ്കൽപ്പങ്ങളാണ് (convertible terms). ലക്ഷ്യത്തിലേക്കുള്ള നമ്മുടെ പുരോഗതി മാർഗത്തിന്റെ വിശുദ്ധിക്ക് നേർ അനുപാതവുമാണ്. സത്യം നമ്മുടെ ലക്ഷ്യവും അതിലേക്കുള്ള ഒരേ ഒരു മാർഗം അഹിംസയുമാണ്." സത്യാന്വേഷണത്തിൽ മറ്റുള്ളവരുമായുള്ള ബന്ധത്തിൽ അഹിംസ സ്വീകരിക്കാൻ വേണ്ടത്ര ഭവ്യത നമുക്ക് ഉണ്ടായിരിക്കണമെന്ന് ഗാന്ധി കരുതുന്നു. ഇപ്രകാരം പ്രാവർത്തികമാക്കുന്ന അഹിംസ സത്യസാക്ഷാൽക്കാരം സുഗമമാക്കുന്നു. അതായത് അഹിംസ നമ്മെ സത്യത്തിലേക്ക് അടുപ്പിക്കുന്നു. നമ്മുടെ സ്വാതന്ത്ര്യപ്പോരാട്ടത്തിൽ ചില നേതാക്കൾ അക്രമത്തിന്റെ പാതയിലൂടെ സ്വാതന്ത്ര്യം നേടാമെന്ന് നിർദേശിച്ചെങ്കിലും ഗാന്ധി അതിനെതിരായിരുന്നു. ഗാന്ധിയുടെ അഭിപ്രായത്തിൽ കേവലം സ്വാതന്ത്ര്യമല്ല, പൂർണസ്വരാജാണ് നമ്മുടെ ലക്ഷ്യം. അതായത് രാഷ്ട്രീയവും സാമ്പത്തികവും, ധാർമികവും ആത്മീയവുമായ സ്വാതന്ത്ര്യം. ലക്ഷ്യം ഉദാത്തമായിരിക്കുമ്പോൾ അക്രമമാർഗത്തിലൂടെ അതു നേടിയെടുക്കാമെന്ന് കരുതുന്നത് വിഡ്ഢിത്തമാണ്. അക്രമം അക്രമത്തെ മാത്രമേ പ്രദാനം ചെയ്യൂ. അഹിംസയുടെ മാർഗം സമാധാനം കൊണ്ടുവരും.

മനുഷ്യപ്രകൃതി : ഗാന്ധിയുടെ കാഴ്ചപ്പാടിൽ

സ്വതന്ത്ര ഇച്ഛാശക്തി

നീതിബോധത്തിന്റെ കാര്യത്തിൽ മനുഷ്യൻ മൃഗങ്ങളേക്കാൾ ഉയർന്ന മൂല്യബോധം നേടിയിട്ടുണ്ട്. മനുഷ്യനെ മറ്റു ജീവികളിൽനിന്ന് വ്യത്യസ്തനാക്കുന്നത് വിവേചനബുദ്ധിക്കൊപ്പം അതുല്യമായ സ്വതന്ത്ര ഇച്ഛാശക്തികൂടിയാണ്. ഭൗതികവാദികൾ കരുതുന്നത് സ്വതന്ത്ര ഇച്ഛാശക്തി പ്രകൃതിനിയമങ്ങളാൽ നിയന്ത്രിക്കപ്പെടുന്നു എന്നാണ് കാരണം, മനുഷ്യനും ഈ ഭൗതികലോകത്തിന്റെ ഒരു ഭാഗം മാത്രമാണ്. ഈ വാദത്തെ നിരാകരിക്കുന്ന ഗാന്ധി സ്വതന്ത്ര ഇച്ഛാശക്തിയെ മനുഷ്യന് ലഭിച്ച വരദാനമായി കാണുന്നു. പ്രകൃതിയിലെ ജീവജാലങ്ങളിൽ മനുഷ്യൻ സ്വയം തന്റെ ഭാവി നിർണയിക്കാൻ പ്രാപ്തനാണ്. അതായത് നാം ചെയ്യുന്ന ഓരോ പ്രവൃത്തിയും നമ്മുടെ ഭാവിയെ കൃത്യമായി നിർണയിക്കുന്നു (നാംതന്നെയാണ് നമ്മുടെ ഭാഗധേയം നിർണയിക്കുന്നത്). അതുകൊണ്ടുതന്നെ നാം ചെയ്യുന്ന പ്രവൃത്തികൾ മറ്റു മനുഷ്യർക്കോ ജീവികൾക്കോ പ്രകൃതിക്കോ ദോഷമുണ്ടാക്കരുത്. സ്വാതന്ത്ര്യം എന്നത് ഒരിക്കലും അതിരുകളില്ലാത്ത സ്വാതന്ത്ര്യമല്ല, സാമൂഹിക ഉത്തരവാദിത്വം നിർവഹിക്കൽക്കൂടിയാണ്. സ്വേച്ഛയോടെ അല്ലാത്ത ഒരു പ്രവൃത്തിയും ധാർമികമല്ല, അതായത് യാന്ത്രികമായി ചെയ്യുന്ന പ്രവൃത്തിയിൽ ധാർമികത എന്നത് ചർച്ചപോലും ചെയ്യപ്പെടുന്നില്ല. സ്വേച്ഛയോടെ നിർവഹിക്കുന്ന കടമ മാത്രമാണ് ധാർമികത. സ്വതന്ത്ര ഇച്ഛാശക്തിയിൽ ധാർമികതയുണ്ട് എന്നു ഗാന്ധി കരുതുന്നു.

മനുഷ്യനിൽ അന്തർലീനമായ നന്മ

പാശ്ചാത്യചിന്തകരായ തോമസ് ഹോബ്സും റൂസ്സോയും നൽകുന്ന രണ്ടു വ്യത്യസ്തമായ നിലപാടുകളാണ് – (1) മനുഷ്യൻ മൃഗീയമായ വാസനകളാൽ നിയന്ത്രിക്കപ്പെ

ടുന്നു. (2) മനുഷ്യൻ ജന്മനാ സമൂഹജീവിയും നന്മയുള്ളവനുമാണ്. ഈ ചിന്തകളുടെ അടിസ്ഥാനത്തിൽ ഗാന്ധി പറയുന്നു: "ദൈവികമായ ഒരു ചൈതന്യംകൂടി മനുഷ്യനിലുണ്ട്. സാമൂഹികജീവിതത്തിൽ ആത്മചൈതന്യത്തിന്റെ ഉൽകൃഷ്ടമായ അവസ്ഥയും അധമമായ അവസ്ഥയും നമുക്കു കാണാൻ കഴിയും. നന്മയും തിന്മയും സമ്മിശ്രമായി എല്ലാവരിലും ഉൾക്കൊള്ളുന്നുവെങ്കിലും തിന്മയുടെ മേൽ നന്മ നേടുന്ന വിജയമാണ് അഭികാമ്യം. ആയതിനാൽ നന്മ വളർത്തിയെടുക്കുക വഴി വിശിഷ്ടമായ ദൈവികഗുണം നാം കൈവരിക്കുന്നു".

ഗാന്ധിജിയുടെ ഈ നിലപാട് തോമസ് ഹോബ്സിന്റെ നിലപാടുകൾക്ക് വിരുദ്ധമായ ഒന്നാണ്. ഹോബ്സ് പറയുന്നു മനുഷ്യൻ ജന്മനാ സ്വാർഥനും ക്രൂരനുമാണ് എന്ന്. ഇത്തരത്തിലുള്ള ആളുകളുടെ ഒരു സമൂഹം തികച്ചും അസംഘടിതവും കലുഷിതവുമായിരിക്കും. ഇവരെ നയിക്കാൻ ശക്തനായ ഒരു ഭരണാധികാരി (ലെവിയാതൻ) ആവശ്യമായി വരും. അരാജകത്വം നിറഞ്ഞ സമൂഹസങ്കൽപ്പം നിരാശാജനകമായ ഒരു കാഴ്ചപ്പാടാണ് തരുന്നത്. തികച്ചും വ്യത്യസ്തമായ ഒരു നിലപാട് സ്വീകരിച്ച ഗാന്ധി പറയുന്നു: "മനുഷ്യനിൽ ക്രൂരതയെന്ന മൃഗീയവികാരമുണ്ട് എങ്കിലും അതിനേക്കാൾ സ്ഥായിയായ നന്മ (ഈശ്വരചൈതന്യം) കൂടുതൽ വിശിഷ്ടവും പ്രതീക്ഷാനിർഭരവുമാണ്".

റൂസ്സോയുടെ, മനുഷ്യൻ ജന്മനാ നല്ലവനും സാമൂഹിക ജീവിയുമാണെന്ന കാഴ്ചപ്പാട് ഗാന്ധിക്ക് സ്വീകാര്യമാണ്. ഇക്കാര്യത്തിൽ ശുഭാപ്തിവിശ്വാസമുള്ള ഗാന്ധി ഈ കാഴ്ചപ്പാടിലുള്ള ചില ന്യൂനതകൾ പരിഹരിച്ചുകൊണ്ട് പറയുന്നു: "മനുഷ്യനിലുള്ള ആത്മചൈതന്യത്തിന്റെ ഉയർന്ന അവസ്ഥ ദൈവതുല്യമാണ്. അത് സ്നേഹം, സഹാനുഭൂതി, സഹകരണം എന്നിവയെ അടിസ്ഥാനപ്പെടുത്തിയുള്ള സമൂഹസൃഷ്ടി സാധ്യമാക്കുന്നു. മനുഷ്യരാശിയുടെ പുരോഗതി സൂചിപ്പിക്കുന്നത് ഈ യാഥാർഥ്യത്തെയാണ്. "നമുക്ക് കൈവരിക്കാവുന്ന ഏറ്റവും ഉയർന്ന സാമൂഹികവ്യവസ്ഥയെ 'രാമരാജ്യ'മെന്ന് ഗാന്ധി വിശേഷിപ്പിക്കുന്നു. വ്യക്തിക്ക് കൈവരിക്കാവുന്ന ഉയർന്ന പുരോഗതിയായ 'ആത്മസാക്ഷാൽക്കാരവും' സാമൂഹികപുരോഗതിയായ 'രാമരാജ്യവും' പരസ്പരപൂരകങ്ങളായി വർത്തിക്കുന്നു.

പരസ്പരാശ്രയത്വം

മനുഷ്യന്റെ ഏതൊരു പ്രവൃത്തിയും വ്യക്തിഗതവും സാമൂഹികവുമാണ്. ഇത് വ്യക്തിയുടെ വളർച്ച എന്നപോലെ സാമൂഹിക ഉന്നതിയും സാധ്യമാക്കുന്നു. ഇത് ജോൺ റസ്കിന്റെ ചിന്തയായ 'വ്യക്തിയുടെ നന്മ എല്ലാവരുടെയും നന്മയാണ്' എന്നതിന് സമാനമാണ്. ആത്യന്തികമായി മനുഷ്യർ പരസ്പരം ആശ്രയിക്കുക വഴി ജീവിതത്തിന്റെ സമഗ്രത പ്രാപ്തമാകുന്നു. ഓരോ വ്യക്തിയും – ശരീരം, മനസ്സ്, ആത്മാവ് ഇവയുടെ കർമം കൊണ്ട് തന്റെ വ്യത്യസ്തത നിലനിർത്തുകയും ചെയ്യുന്നു. ഇന്ദ്രിയങ്ങളുടെ ഇരിപ്പിടമായ ശരീരം ആഗ്രഹങ്ങളുടെ ഉറവിടവുമാണ്. മനുഷ്യമനസ്സ് അറിവിന്റെയും പ്രവൃത്തിയുടെയും മേഖലയെ നിയന്ത്രിക്കുന്നു, ഇതു ശരീരത്തേക്കാൾ ഉന്നതവും വ്യത്യസ്തവുമാണ് എങ്കിലും ശരീരവുമായി ബന്ധിക്കപ്പെട്ടിരിക്കുന്നു. 'അഹം' എന്ന ബോധം ഒരു വ്യക്തിയെ മറ്റൊരാളിൽനിന്ന് വേർതിരിക്കുന്നു. ആത്മാവ് എന്ന സങ്കൽപം ജീവിതത്തിന്റെ ഏറ്റവും പരമോന്നത അവസ്ഥയെ സൂചിപ്പിക്കുന്നു. ഇത് ശരീരത്തിന്റെയും മനസ്സിന്റെയും പരിമിതികളില്ലാത്തതും യഥാർഥവും അനശ്വരവുമാണ്.

ചിന്തിക്കുക, പ്രവർത്തിക്കുക

ഹയർ സെക്കന്ററി വിദ്യാർഥികളുടെ ക്ലബ്ബ് പ്രവർത്തനങ്ങളുടെ ഭാഗമായി ഫുഡ് ഡൊണേഷൻ ക്ലബ്ബ് സംഘടിപ്പിച്ച പ്രവർത്തനം നിരീക്ഷിക്കുക.

FOOD DONATION CLUB
സേവനമാണ് ഞങ്ങളുടെ ലക്ഷ്യം

സമാനമായ ആശയങ്ങൾ കൂട്ടിച്ചേർക്കൂ.

- പാവപ്പെട്ട ഒരു വിദ്യാർഥിയുടെ വീടിന്റെ അറ്റക്കുറ്റപ്പണി തീർത്തു കൊടുക്കുന്നു.
- വിദ്യാർഥികൾ ചേർന്ന് ചികിത്സാസഹായം നൽകുന്നു.
-
-

ഒരു കർമപരിപാടി ആസൂത്രണം ചെയ്ത് ക്ലാസിൽ അവതരിപ്പിക്കുക.

ജീവന്റെ സമഗ്രതയും ഏകമാനവികതയും

ഗാന്ധിജിയുടെ അഭിപ്രായത്തിൽ മനുഷ്യൻ ഈശ്വരചൈതന്യത്തിന്റെ ഒരു അവസ്ഥാന്തരം മാത്രമാണ്. യാഥാർഥ്യം ഒന്നു മാത്രമാണെന്ന അദ്വൈതചിന്തയുടെ പ്രയോക്താവായ അദ്ദേഹം ഏകമാനവികതയിൽ വിശ്വസിക്കുന്നു. അതുകൊണ്ടുതന്നെ ഗാന്ധി അഭിപ്രായപ്പെടുന്നു: "ഞാൻ സമസ്ത ഈശ്വരന്മാരും ഒന്നാണെന്നു വിശ്വസിക്കുന്നു. അതുപോലെത്തന്നെയാണ് മാനവകുലവും". സൂര്യനിൽനിന്ന് അനേകം പ്രകാശകിരണങ്ങൾ എന്നപോലെ നമുക്ക് വ്യത്യസ്തങ്ങളായ ശരീരമുണ്ടെങ്കിലും ആത്മാവ് ഒന്ന് മാത്രമാണുള്ളത്. നമ്മിലുള്ള ഈ ചൈതന്യം നമ്മുടെ വ്യക്തിത്വത്തെയും സ്വഭാവത്തെയും നിയന്ത്രിക്കുന്നു എങ്കിലും സമൂഹത്തിൽ ഓരോ വ്യക്തിയും തന്റേതായ മൂല്യവും പ്രസക്തിയും നിലനിർത്തുന്നു.

മനുഷ്യനിലുള്ള ആത്മചൈതന്യത്തെ നിരാകരിക്കുന്നവരും ഗാന്ധിജിയും തമ്മിലുള്ള അടിസ്ഥാനപരമായ വ്യത്യാസം, ആത്മീയമൂല്യത്തെ എതിർക്കുന്നവർ ഒരിക്കലും സമാധാനപൂർണമായ ഒരു സമൂഹസൃഷ്ടിയെപ്പറ്റി ചിന്തിക്കുന്നില്ല എന്നതത്രേ. നിശ്ചയമായും സമസ്ത ചരാചരങ്ങൾക്കും ഒരു ഉത്ഭവസ്ഥാനമുണ്ട്. അത് ഈശ്വരനാണ്. ഈശ്വരനിൽ ത്തന്നെ ഇവ വിലയംപ്രാപിക്കുകയും ചെയ്യുന്നു. ഇതുതന്നെയാണ് വേദസങ്കൽപ്പമായ "വസുധൈവകുടുംബകം" (വസുധ = ഭൂമി, ഏവ = ഒന്ന്, കുടുംബകം = കുടുംബം) വ്യക്തമാക്കുന്നത്. ഇതിന്റെ പുനരാവിഷ്കാരമാണ് ഗാന്ധിചിന്തയിൽ കാണുന്നത്.

മനുഷ്യകുലത്തെ ഒരു കുടുംബമായി കാണണമെന്നും നമ്മുടെ ഓരോ പ്രവൃത്തിയും സാമൂഹികവും പാരിസ്ഥിതികവുമായ അനന്തരഫലങ്ങൾ സൃഷ്ടിക്കുമെന്നുമുള്ള അദ്ദേഹത്തിന്റെ കാഴ്ചപ്പാട് ശരിയാണ്. ഗാന്ധിജി പറയുന്നു: "എല്ലാ ജീവജാലങ്ങളുടെയും അടിസ്ഥാനപരമായ ഐക്യവും ഒരുമയും ഞാൻ ആഗ്രഹിക്കുന്നു, കാരണം, ഞാൻ ഒരു അദ്വൈതവാദിയാണ്. ഒരുവൻ ആത്മീയത പ്രാപ്തമാക്കുന്നതിൽ വിജയിച്ചാൽ ലോകം മുഴുവൻ അവനോടൊത്ത് ആ നേട്ടം കൈവരിക്കുകയും അവൻ അതിൽ പരാജിതനായാൽ സമസ്തലോകവും ബലിയാടാവുകയും ചെയ്യും. അതുകൊണ്ടുതന്നെ ഓരോ വ്യക്തിയുടെയും കടമ തന്നിലുള്ള ആത്മചൈതന്യത്തെ തിരിച്ചറിഞ്ഞ് മനസ്സാക്ഷിയുടെ സ്വരത്തിന് അനുസൃതമായി പ്രവർത്തിക്കുക എന്നതാണ്."

നമുക്കു ചെയ്യാം

മാനവിക ഐക്യത്തിന്റെ ഒരു ഗാനം കണ്ടെത്തുകയും ക്ലാസിൽ അവതരിപ്പിക്കുകയും ചെയ്യുക.

ഗാന്ധിജിയുടെ ദർശനം

മതസങ്കൽപം

ഏതൊരു സംസ്കാരത്തിലും മതത്തിന്റെ കേന്ദ്രസങ്കൽപ്പം പരമോന്നതനും സർവശക്തനുമായ ഈശ്വരനെ കേന്ദ്രീകരിച്ചാണുള്ളത്. എങ്കിലും മതവിശ്വാസം ദൈവത്തെ കേന്ദ്രീകരിച്ച് മാത്രമുള്ളതല്ല. മതമെന്നത് വ്യക്തിയെ മറ്റുള്ളവരുമായും ദൈവവുമായും സമാധാനപരമായി ബന്ധിപ്പിക്കുന്ന ഒന്നാണ്. മതത്തിനു പ്രധാനമായും മൂന്നു ഘടകങ്ങളുണ്ട്. 1. ഒരു കൂട്ടം വിശ്വാസങ്ങളും തത്ത്വങ്ങളും 2. പലതരത്തിലുള്ള അനുഷ്ഠാനങ്ങളും ആചാരങ്ങളും 3. ഒരു ധർമസംഹിത. വ്യവസ്ഥാപിതമായ മതവിശ്വാസത്തിൽ ദൈവത്തിലുള്ള വിശ്വാസം, ആത്മാവിന്റെ അനശ്വരത, സ്വർഗ-നരക സങ്കൽപ്പങ്ങൾ, അവതാരങ്ങൾ, പ്രവാചകർ, വിശുദ്ധർ, വിശുദ്ധഗ്രന്ഥങ്ങൾ എന്നിവയുണ്ട്. മതാനുഷ്ഠാനങ്ങളിൽ പ്രാർഥന, ഉപവാസം, പ്രതിജ്ഞകൾ, യാഗം, യജ്ഞം, തീർഥാടനം എന്നിവ ഉൾപ്പെടുന്നു. മതനിയമങ്ങൾ പൊതുവിൽ എല്ലാ മതങ്ങളിലും സമാനമാണ്. ഇതിൽ ധർമചിന്തകളായ സത്യസന്ധത, അഹിംസ, സ്നേഹം, ദയ, കാരുണ്യം, സാഹോദര്യം, ദാനം, ക്ഷമ എന്നിവ ഉൾപ്പെടുന്നു.

ഇന്ത്യയിൽ 'ധർമ' എന്ന പദം മതം എന്ന അർഥത്തിലാണ് ഉപയോഗിക്കുന്നത്. ഈ പദത്തിനു കൂടുതൽ വിസ്തൃതമായ ഒരു അർഥതലംകൂടിയുണ്ട്. 'ധൃ' എന്ന സംസ്കൃത മൂലരൂപത്തിൽനിന്നാണ് ധർമ എന്ന പദം രൂപപ്പെട്ടത്. 'നിലനിൽക്കുന്നത്' എന്നാണ് ഇതിന്

അർഥം. അതുകൊണ്ട് നിലനിൽപ്പ് സാധ്യമാക്കുന്ന മഹത്തായ ഒരു ശക്തിയായും സമൂഹത്തിന്റെ കെട്ടുറപ്പിനു സഹായകമായ ശക്തിയായും ധർമത്തെ വിശേഷിപ്പിക്കുന്നു. മനുഷ്യർക്കിടയിൽ മാനസികവും ആത്മീയവുമായ ഒരു ബന്ധമുണ്ടാക്കുകയും മറ്റു ജീവജാലങ്ങളുമായുള്ള ബന്ധം നിയന്ത്രിക്കുകയുമാണ് ഈ ധർമത്തിന്റെ പ്രവർത്തനം. ഇതിലൂടെ ലോകത്തിന്റെ സംതുലനാവസ്ഥ സാധ്യമാക്കുന്നു. ധർമം ഏതെങ്കിലും ഒരു പ്രത്യേക മതവുമായി ബന്ധപ്പെട്ടതല്ല. മറിച്ച്, ഇതിന്റെ വിശാലമായ മാനവികതലത്തിൽ ഏതു മതത്തിന്റെയും ഏത് ആചാരത്തിലും ഏതു രീതിയിലും എല്ലാ ജീവന്റെയും ആത്മീയമായ ഏകത്വമാണ്.

ധാർമികമതം

“മതം എന്നതുകൊണ്ട് ഞാൻ അർഥമാക്കുന്നത് ഏതെങ്കിലും ഔപചാരികമോ മാമൂൽ പ്രകാരമോ ഉള്ള മതമല്ല. എന്നാൽ എല്ലാ മതങ്ങളെയും ഉൾക്കൊള്ളുന്നതും നമുക്ക് ഈശ്വരനുമായി മുഖാമുഖം ദർശിക്കാൻ കഴിയുന്നതുമാണ്” എന്നു ഗാന്ധി പറയുന്നു. തന്റെ ധാർമികമതമെന്ന ആശയരൂപീകരണത്തിൽ സ്വന്തം മതവിശ്വാസവും അദ്ദേഹത്തെ ആഴത്തിൽ സ്വാധീനിച്ചിട്ടുണ്ട്. ഒപ്പം ജീവിതദർശനത്തിന്റെ കേന്ദ്രബിന്ദു ഈശ്വരവിശ്വാസമാണ് എന്ന തിരിച്ചറിവും. മതങ്ങളുടെ വ്യത്യസ്ത രീതികളെ അംഗീകരിക്കുന്നതിൽ ഗാന്ധി തുറന്ന സമീപനമാണ് പുലർത്തുന്നത്. എല്ലാ മതങ്ങളിലും പൊതുവായി കാണപ്പെടുന്ന ചില സാർവത്രികമൂല്യങ്ങളാണ് മതത്തിന്റെ അന്തസ്സത്ത എന്ന് ഗാന്ധി വിശ്വസിച്ചു. നിരാലംബരായ മനുഷ്യർക്ക് ആശ്രയമാകുന്ന ഒരു സാർവത്രിക മതത്തിന്റെ ആവശ്യകതയ്ക്ക് ഗാന്ധി ഊന്നൽ നൽകി. സാമൂഹികനീതി അടിസ്ഥാനപ്പെടുത്തി സമാധാനം, സാഹോദര്യം, സന്തോഷം എന്നിവ പ്രദാനം ചെയ്യാൻ കഴിയുന്ന ഒരു മതമാണ് ഗാന്ധി വിഭാവനം ചെയ്യുന്ന ‘ധാർമികമതം’.

ഈ മതസങ്കൽപ്പത്തിന്റെ ഏറ്റവും പ്രധാനപ്പെട്ട സവിശേഷത പരമമായ ലക്ഷ്യവും മറ്റു ജീവിതലക്ഷ്യങ്ങളും (സാമ്പത്തികപുരോഗതി, രാഷ്ട്രീയശാക്തീകരണം) നേടുന്നതിനുള്ള മാർഗങ്ങൾ പരസ്പരം ബന്ധപ്പെട്ടു നിൽക്കുന്നു എന്നതാണ്. മനുഷ്യജീവിതം സാർഥമാകണമെങ്കിൽ സാമ്പത്തികവും സാമൂഹിക - രാഷ്ട്രീയ - ധാർമിക - സൗന്ദര്യ ശാസ്ത്രപരമായ തലങ്ങളും ആത്മീയതലവും സന്തുലിതമാകണം എന്ന കാഴ്ചപ്പാടും അദ്ദേഹത്തിനുണ്ടായിരുന്നു. ആത്മീയലക്ഷ്യവും മതനിരപേക്ഷലക്ഷ്യവും തമ്മിൽ വൈരുധ്യങ്ങളില്ല എന്ന നിലപാടും സ്വീകരിച്ചു കാണുന്നു. കാരണം, ജീവിതത്തിന്റെ സമഗ്രതയ്ക്ക് ഭൗതികവും ആത്മീയവുമായ ക്ഷേമം ഉറപ്പാക്കേണ്ടതുണ്ട്. ഇതിൽ ചതുർവിധ പുരുഷാർഥങ്ങളുടെ ശക്തമായ സ്വാധീനവും കാണാവുന്നതാണ്.

നമുക്കു ചെയ്യാം

നമ്മൾ ഒന്നാണെന്ന ചിന്ത ഉണർത്തുന്ന ഒരു ഗാനം തിരഞ്ഞെടുത്ത് എല്ലാവരും ചേർന്ന് ആലപിക്കുക.

മതവും ധാർമികതയും

ധാർമികതയെ മതത്തിന്റെ അവിഭാജ്യഘടകമായാണ് ഗാന്ധി കണക്കാക്കുന്നത്. ഇതില്ലാതെ മതത്തിന് നിലനിൽപ്പില്ല. ഈ നിഷ്കർഷയാണ് ഗാന്ധിജിയുടെ മതസങ്കൽപ്പത്തെ

'ധാർമികമതമെന്ന്' (ethical religion) വിളിക്കാനിടയാക്കിയത്. ധാർമികതയെ മതത്തിന്റെ അടിസ്ഥാനമായി കാണാൻ ഒന്നാമതായി, മോക്ഷവുമായി ബന്ധപ്പെട്ട ചില അന്ധവിശ്വാസങ്ങളും അനാചാരങ്ങളും കാരണമായി. രണ്ടാമതായി, വ്യത്യസ്ത മതങ്ങൾ വ്യത്യസ്ത മാർഗങ്ങൾ അവലംബിക്കുന്നു എന്നതും എന്നാൽ എല്ലാ മതങ്ങളിലെയും ധാർമിക ചിന്തകൾ ഏതാണ്ട് സമാനവുമാണ് എന്നതുകൊണ്ടും മതങ്ങളുടെ പൊതുവായ 'ധാർമികത'ക്ക് ഊന്നൽ നൽകാൻ ഗാന്ധി തീരുമാനിച്ചു. എല്ലാറ്റിലും ഉപരിയായി കേവല മതമെന്നതിനേക്കാൾ സാമൂഹിക - രാഷ്ട്രീയ ഘടകങ്ങൾകൂടി ഇതിൽ സമ്മേളിക്കണമെന്ന ചിന്തയും ഗാന്ധിജിക്കുണ്ടായിരുന്നു. എന്തെന്നാൽ, യഥാർഥ സാമൂഹികചുറ്റുപാടുകളിൽ വിശ്വാസങ്ങൾക്കും ആചാരങ്ങൾക്കും ഉപരിയായി ധാർമികതയ്ക്ക് പ്രാധാന്യമുണ്ട് ഈ തിരിച്ചറിവിൽനിന്നാണ് മതത്തിൽ ധാർമികതയ്ക്കു പ്രാധാന്യം കൽപ്പിക്കാൻ ഗാന്ധിജിയെ പ്രേരിപ്പിച്ചത്.

എന്നാൽ ഒരുകൂട്ടം ആളുകൾ കരുതുന്നത് മതവിശ്വാസമില്ലാതെ തന്നെ ഒരാൾക്ക് ധാർമിക ജീവിതം നയിക്കാനാകും എന്നാണ്. ഇത് സ്ഥാപിച്ചെടുക്കാൻ അവർ മതത്തിന്റെ ഭാഗമായി നിലനിൽക്കുന്ന ചില അന്ധവിശ്വാസങ്ങൾ കാരണമായി പറയുന്നു. ഇതിനുള്ള മറുപടിയായി ഗാന്ധി പറയുന്നു: "യുക്തിയുടെയും ധാർമികതയുടെയും സഹായത്താൽ അന്ധവിശ്വാസങ്ങളിൽനിന്നും അനാചാരങ്ങളിൽനിന്നും മതത്തെ ശുദ്ധീകരിക്കാൻ സാധിക്കും". കാരണം, ഗാന്ധിയെ സംബന്ധിച്ചിടത്തോളം ഒരു തത്ത്വം മതപരമാണോ അല്ലയോ എന്ന് തീരുമാനിക്കുന്നതിനുള്ള മാനദണ്ഡം ധാർമികതയാണ്. മതചിന്തയിൽ ധാർമികത ആഴത്തിൽ വേരോടിയാൽ മാത്രമേ സമൂഹത്തിൽ ഉറച്ച നീതിബോധം സ്ഥാപിച്ചെടുക്കാനാകൂ. മറ്റുള്ളവരുമായുള്ള തന്റെ ബന്ധം ശരിയാകണമെങ്കിൽ തനിക്ക് ആന്തരികമായ ശുദ്ധിയും ശക്തിയും കൂടിയേതീരൂ.

ധാർമികതയില്ലാതെ മതത്തിന് നിലനിൽപ്പില്ല എന്ന ചിന്തയാണ് ഗാന്ധി പുലർത്തുന്നത് "മതത്തിന് ധാർമികത എന്നത് എപ്രകാരമാണോ മണ്ണിൽ വിതച്ച വിത്തു മുളയ്ക്കാൻ ജലം ആവശ്യമായി തീരുന്നത്", അതുപോലെയാണ്. അതിനാലാണ് പ്രാർഥനയും ഉപവാസവും തന്റെ ആശ്രമജീവിതത്തിന്റെ ഭാഗമായിത്തീർന്നത്. മതവും ധാർമികതയും തമ്മിൽ വേർപെടുത്താൻ പറ്റാത്ത വിധം ചേർന്നിരിക്കുന്നു, അതായത് ധാർമികതയില്ലാതെ മതവും മതമില്ലാതെ ധാർമികതയും നിലനിൽക്കില്ല. ഇവ രണ്ടും പരസ്പരം ഒന്നു മറ്റൊന്നിനു പകരമായി ഉപയോഗിക്കാവുന്നതാണ് എന്ന് ഗാന്ധി നിരീക്ഷിക്കുന്നു.

സർവധർമ സമഭാവ

കുട്ടിക്കാലം മുതൽ മതപരമായ സംവാദങ്ങൾ കേട്ടാണ് ഗാന്ധി വളർന്നത്. ഇത് ഗാന്ധിയിൽ ആത്മീയകാര്യങ്ങളിലുള്ള യുക്തിപരമായ ഒരു ജിജ്ഞാസ വളാൻ ഇടയാക്കി. മതസഹിഷ്ണുതയും മറ്റു മതങ്ങളെ ആദരിക്കാനുള്ള മനസ്സും ഗാന്ധിയിൽ ഉടലെടുക്കാൻ ഇതു സഹായകമായി. പിന്നീട് മതത്തെക്കുറിച്ച് കൂടുതൽ അറിയാൻ ലോകത്തെ പ്രധാന മതങ്ങളായ ഹിന്ദുമതം, ക്രിസ്തുമതം, ഇസ്‌ലാംമതം, ജൈനമതം, ബുദ്ധമതം, പാഴ്സി തുടങ്ങിയവയുടെ അടിസ്ഥാനഗ്രന്ഥങ്ങളും വായിക്കാനിടയായി. എല്ലാ മതങ്ങളും ഈശ്വരനിലേക്കുള്ള വ്യത്യസ്ത മാർഗങ്ങൾ മാത്രമാണെന്നും ഇവ തുല്യമാണ് എന്നുമുള്ള തിരിച്ചറിവ് (സർവ-ധർമ സമഭാവ) എല്ലാ മതങ്ങളെയും ആദരിക്കുക എന്ന മനോഭാവം

വളർത്താൻ സഹായകമാണ്. ജീവിതലക്ഷ്യത്തെ സംബന്ധിക്കുന്ന ചോദ്യങ്ങൾക്ക് മതം നൽകുന്ന ഉത്തരങ്ങൾക്കും പ്രസക്തിയുണ്ടെന്ന് ഗാന്ധി തിരിച്ചറിഞ്ഞു. എല്ലാ മതങ്ങളുടെയും അന്തസ്സത്തയും അടിസ്ഥാന ധാർമികമൂല്യങ്ങളും ഒന്നുതന്നെയാണ്. ഒരു മതവും മറ്റു മതത്തേക്കാൾ വലുതോ ചെറുതോ ആകുന്നില്ല. അതുകൊണ്ടുതന്നെ മതപരിവർത്തനം എന്നത് തീർത്തും അനാവശ്യവുമാണ്. ഈ നിലപാട് തന്റെ ജീവിതത്തിലുടനീളം പ്രാവർത്തികമാക്കുകയും ചെയ്തു. ഇത് തനിക്ക് ജീവിതവ്രതവും അനുഷ്ഠാനവും വിശ്വാസസംഹിതയുമാണ് എന്നു ഗാന്ധി കരുതി.

ഉത്കൃഷ്ടമായ മതജീവിതം ഒരാൾക്ക് എപ്രകാരം നേടാനാകുമെന്നതിന് ഉദാഹരണമാണ് 'സർവധർമ്മ സമഭാവ' എന്ന സങ്കൽപ്പം. നമ്മൾ ഓരോരുത്തരും മറ്റു മതങ്ങളുടെ അടിസ്ഥാനഗ്രന്ഥങ്ങൾ ആദരവോടെ പഠിക്കണമെന്ന് ഗാന്ധി ആഹ്വാനം ചെയ്യുന്നു. സംസ്കാരസമ്പന്നരായ എല്ലാവരും ഇത് ഒരു കടമയായി ഏറ്റെടുക്കണമെന്നും അദ്ദേഹം നിർദേശിക്കുന്നു. നമ്മുടെ സമൂഹത്തിൽ നിലനിൽക്കുന്ന സാമുദായിക തർക്കങ്ങൾക്ക് ഏറ്റവും നല്ല പരിഹാരമായി ഇത് സ്വീകരിക്കാവുന്നതാണ്. തീർച്ചയായും ഇത്തരം പഠനങ്ങൾ പരസ്പരം മനസ്സിലാക്കുന്നതിനും സഹിഷ്ണുതാ മനോഭാവം വളർത്തുന്നതിനും ബഹുമാനത്തോടെ ജീവിക്കാനും ആവശ്യമായ സാഹചര്യങ്ങൾ രൂപപ്പെടുത്താൻ സഹായകമാകും. നാനാത്വത്തിൽ ഏകത്വമെന്നത് നമ്മുടെ സംസ്കാരത്തിന്റെ ശക്തിയാണെന്നും, ബലഹീനതയല്ല എന്നുമുള്ള തിരിച്ചറിവാണ് ഈ കാലഘട്ടത്തിന്റെ ആവശ്യം.

മതം പ്രാവർത്തികമാക്കാനുള്ള മാർഗങ്ങൾ

ആത്മീയജീവിതത്തിന്റെ ഏറ്റവും ഉയർന്ന തലമാണ് സഹനത്തിലൂടെ പ്രാപ്തമാകുന്ന ആത്മസാക്ഷാത്ക്കാരം അഥവാ ഈശ്വരസാക്ഷാത്ക്കാരം. അതുകൊണ്ടു തന്നെ ഗാന്ധിജി തന്റെ ദൈനംദിനജീവിതത്തിൽ മതനിഷ്ഠകളായ പ്രാർഥനയും ഉപവാസവും ആശ്രമവ്രതങ്ങളും കൃത്യമായി പാലിച്ചുപോന്നു. "എപ്പോഴാണോ ഒരുവന് വിപത്ത് അല്ലെങ്കിൽ ദുരവസ്ഥയുണ്ടാകുന്നത്, അപ്പോൾ ഉപവാസം, പ്രാർഥന എന്നിവയിലൂടെ അത് എങ്ങനെ ദൂരീകരിക്കണം എന്ന് എന്റെ മതം അനുശാസിക്കുന്നു."

പ്രാർഥന

ഈശ്വരനിലുള്ള അടിയുറച്ച വിശ്വാസം ഗാന്ധിയുടെ ജീവിതം പ്രാർഥനാനിർഭരമാക്കി.

ഈ ശക്തി തിരിച്ചറിഞ്ഞ അദ്ദേഹം പറയുന്നു: "പ്രാർഥന മതത്തിന്റെ പ്രാണനും ആത്മാവുമാണ്." പ്രാർഥനയുടെ ലക്ഷ്യം ദൈവത്തെ പ്രീതിപ്പെടുത്തുക എന്നതല്ല. മറിച്ച് ആത്മശുദ്ധീകരണത്തിനുള്ള മാർഗമായിട്ടാണ് ഇതിനെ ഗാന്ധി ഉപയോഗപ്പെടുത്തുന്നത്. യഥാർഥ പ്രാർഥന തിന്മയിൽനിന്നുള്ള മോചനവും സംരക്ഷണവുമാണ്. പ്രാർഥനാനിർഭരമായ ജീവിതം നയിക്കുന്നയാൾ ഈ ലോകത്തിനും തനിക്കും ശാന്തിയും സമാധാനവും പ്രദാനം ചെയ്യുന്നു. ആഹാരം എപ്രകാരമാണ് ശരീരത്തിന് അനിവാര്യമാകുന്നത്, അപ്രകാരംതന്നെ പ്രാർഥന ആത്മാവിന് അത്യന്താപേക്ഷിതമാണ്. പ്രാർഥനയുടെ സ്വഭാവസവിശേഷതകളെക്കുറിച്ച് ഗാന്ധി ഇങ്ങനെ അഭിപ്രായപ്പെട്ടു "പ്രാർഥനയിൽ ഹൃദയമില്ലാത്ത വാക്കുകളേക്കാൾ വാക്കുകളില്ലാത്ത ഹൃദയത്തെ ഞാൻ ഇഷ്ടപ്പെടുന്നു." പ്രാർഥനയ്ക്ക് വാക്കുകൾ ആവശ്യമില്ല എന്നു പറയുന്നതിലൂടെ, മൗനപ്രാർത്ഥനയുടെ പ്രസക്തി എടുത്തുകാട്ടിയും ജീവിതത്തിൽനിന്ന് ഒഴിച്ചുകൂടാൻ പറ്റാത്ത ഒന്നാണ് പ്രാർഥന എന്നും ദൈവത്തിലുള്ള അടിയുറച്ച വിശ്വാസം പ്രാർഥനയെ കൂടുതൽ ശക്തിപ്പെടുത്തുമെന്നും പതിവായി പ്രാർഥിക്കുന്നതിന്റെ ആവശ്യകതയും അദ്ദേഹത്തിന് ബോദ്ധ്യപ്പെട്ടിരുന്നു എന്നു കാണാം. ഹൃദയവിശുദ്ധിയോടെയുള്ള പ്രാർഥനയ്ക്ക് അദ്ഭുതങ്ങൾ പ്രവർത്തിക്കാനാകുമെന്ന് തന്റെ ജീവിതാനുഭവങ്ങളിലൂടെ ഗാന്ധിജി തിരിച്ചറിഞ്ഞിരുന്നു.

"രാജ്യത്തിന്റെ സ്വാതന്ത്ര്യത്തിനും അഭിമാനത്തിനും വേണ്ടി ജീവിതത്തിന്റെ വിവിധ മേഖലകളിൽ ധീരവും മഹത്തരവുമായ ജീവത്യാഗങ്ങളുടെ ആദ്യത്തെയും അവസാനത്തെയും പാഠമാണ് പ്രാർഥന. എല്ലാ മതവിശ്വാസങ്ങളുടെയും പ്രാർഥനകൾ ഉൾക്കൊള്ളുന്ന രീതിയാണ് തന്റെ ആശ്രമത്തിൽ ഗാന്ധി പാലിച്ചുപോന്നത്. ഇവിടെ പ്രാർഥനയെ ജീവിതത്തിന്റെ അവിഭാജ്യഘടകമായി കരുതിപ്പോരുകയും നിശ്ചിത സമയങ്ങളിൽ ഇത് നിർവഹിക്കുകയും ചെയ്തു. പ്രാർഥനയുടെ ശക്തിയിൽ ഉറച്ച വിശ്വാസമുണ്ടായിരുന്ന ഗാന്ധി എല്ലാ മതങ്ങളിലുമുള്ള പ്രാർഥനകൾക്കും തുല്യ പരിഗണനയാണ് നൽകിയത്. ആത്മാവിന്റെ ഉത്കൃഷ്ടമായ പരിശുദ്ധിക്കുവേണ്ടിയുള്ള തീവ്രമായ ആഗ്രഹത്തെയാണ് പ്രാർഥന എന്നു വിളിക്കുന്നത്.

ഉപവാസം

പ്രാർഥനയെയും ഉപവാസത്തെയും ഒരു നാണയത്തിന്റെ രണ്ടു വശങ്ങളായിട്ടാണ് ഗാന്ധി മനസ്സിലാക്കുന്നത്. ഉപവാസമില്ലാതെ പ്രാർഥനയോ, പ്രാർഥനയില്ലാതെ ഉപവാസമോ സാധ്യമല്ല. ശരിയായ ഉപവാസം-മനസ്സ്, ശരീരം, ആത്മാവ് എന്നിവയെ ശുദ്ധീകരിക്കുന്നു. ഇത് ശരീരത്തിന്റെ ആവശ്യങ്ങളെ അവഗണിച്ച് ആത്മാവിനെ സ്വതന്ത്രമാക്കുന്നു. ഉപവാസം ഒരു ആത്മീയമായ പ്രവൃത്തി ആകയാൽ ഈശ്വരസമർപ്പണം കൂടിയാണ്. ഇത് ഒരാളുടെ ആത്മശക്തിയിൽ അധിഷ്ഠിതമാകയാൽ ഒരിക്കലും യാന്ത്രികമായി ചെയ്യാവുന്ന പ്രവൃത്തിയല്ല. ഉപവാസം അനുഷ്ഠിക്കുന്നയാൾ സ്വാർഥത, വിദ്വേഷം, വിശ്വാസമില്ലായ്മ, ക്ഷമയില്ലായ്മ എന്നിവയിൽനിന്നു മോചിതനായിരിക്കണം. ഇത് പരിപൂർണമായ ശാന്തതയും വ്യക്തമായ ലക്ഷ്യബോധവും ആവശ്യപ്പെടുന്നുണ്ട്. അപാരമായ ശക്തിയുള്ള ഉപവാസം മതിയായ മുന്നൊരുക്കമില്ലാതെ ചെയ്താൽ അപകടത്തിനു സാധ്യതയുമുണ്ട്. സത്യവും അഹിംസവും ഉപവാസത്തിന്റെ അടിസ്ഥാനതത്ത്വങ്ങളാണ്. സ്വാർത്ഥതാൽപ്പര്യങ്ങൾക്കായി ഉപവസിക്കുന്നതിനെ ഗാന്ധി ശക്തമായി എതിർത്തിരുന്നു.

ആശ്രമവ്രതങ്ങൾ

നമുക്ക് അറിയാം

ആശ്രമം

ആശ്രമം എന്ന സംസ്കൃതപദത്തിനർഥം സന്യാസം സ്വീകരിച്ചവരുടെ വാസസ്ഥലം എന്നാണ്. ഗാന്ധിയുടെ കാഴ്ചപ്പാടിൽ ഇത് പൊതുജീവിതം നയിക്കുന്ന ഒരു കൂട്ടം ആളുകളുടെ ഒരു കൂട്ടായ്മ എന്നാണ്. ഇവിടെ അധ്വാനം, സന്തോഷം, ദുഃഖം, പ്രാർഥന എല്ലാം കൂട്ടായ ഒരു പ്രവൃത്തിയാണ്. ആശ്രമവാസികളുടെ ദൈനംദിനജീവിതത്തിൽ മതപരവും ആത്മീയവുമായ മൂല്യങ്ങൾ പ്രാവർത്തികമാക്കുകയുണ്ടായി. സ്വഭാവശുദ്ധിക്കു ലളിതമായ ഏതാനും നിയമങ്ങളല്ലാതെ ആശ്രമത്തിലെ അന്തേവാസികൾക്കുമേൽ ഒരു തരത്തിലുമുള്ള മതപരമായ ആചാരങ്ങളിലുള്ള നിർബന്ധങ്ങളും ഉണ്ടായിരുന്നില്ല.

എന്താണ് വ്രതം?

വ്രതം ഒരു ദൃഢനിശ്ചയമാണ്. ഇത് പ്രലോഭനങ്ങളെ അതിജീവിക്കാൻ നമ്മെ സഹായിക്കുന്നു. ഇതില്ലാതെ ജീവിതത്തിൽ പുരോഗതി അസാധ്യമാണ്. സാർവത്രികമായി അംഗീകരിക്കപ്പെട്ട മൂല്യങ്ങൾക്കു വേണ്ടിയാണ് വ്രതങ്ങൾ അനുഷ്ഠിക്കേണ്ടത്. ഉദാഹരണം, പാപമോചനത്തിനുള്ള വ്രതങ്ങൾ. വ്രതങ്ങൾ അനുഷ്ഠിക്കുന്നത് ഒരാളുടെ നിസ്സഹായതയല്ല, വ്യക്തിയുടെ കരുത്തിനെയാണ് സൂചിപ്പിക്കുന്നത്.

ഒരു നല്ല സാമൂഹികജീവിതത്തിന് ജീവിതമൂല്യങ്ങൾ അത്യന്താപേക്ഷിതമാണ്. ഇത് ആത്മീയചിന്തയെ ശക്തിപ്പെടുത്തുന്നു. വ്രതാനുഷ്ഠാനങ്ങളോടെ ജീവിക്കുന്നത് ഈശ്വരസാക്ഷാൽക്കാരത്തിനുള്ള മാർഗമാണ്. ലൗകികതൃഷ്ണയെ അതിജീവിക്കുന്നതിൽ വ്രതങ്ങളുടെ പങ്ക് വളരെ വലുതാണ്. തന്റെ ആശ്രമത്തിലെ അന്തേവാസികളോടും അഭ്യുദയകാംക്ഷികളായ മറ്റു സുഹൃത്തുക്കളോടും ചർച്ചചെയ്ത ശേഷം ഗാന്ധി പതിനൊന്നു വ്രതങ്ങളാണ് നിർദേശിച്ചത്. അവ താഴെ പറയുന്നവയാണ്.

1. സത്യം

(ഈ അധ്യായത്തിൽത്തന്നെ വിശദമായി പ്രതിപാദിച്ചിട്ടുണ്ട്).

2. അഹിംസ

(ഈ അധ്യായത്തിൽത്തന്നെ വിശദമായി പ്രതിപാദിച്ചിട്ടുണ്ട്).

3. ബ്രഹ്മചര്യ

ബ്രഹ്മജ്ഞാനം കൈവരിക്കുന്നതിനുള്ള അറിവ് സ്വായത്തമാക്കലാണിത്. പഞ്ചേന്ദ്രിയങ്ങളെ നിയന്ത്രിച്ച് മനസ്സിന്റെ ഏകാഗ്രത നേടുന്നു. അമിതമായ ലൗകീകസുഖങ്ങളെ ഉപേക്ഷിച്ച് ശരീരം-മനസ്സ്-ആത്മാവ് എന്നിവയുടെ സന്തുലനം സാധ്യമാക്കുന്നു. ഇതു ജീവിതത്തോടുള്ള ആസക്തി ഇല്ലാതാക്കുകയും തന്റെ സേവനം മുഴുവൻ മനുഷ്യരാശിക്കും പ്രയോജനപ്പെടുത്തുന്നതിനായി ജീവിക്കുകയും ചെയ്യുന്നു.

4. മോഷ്ടിക്കാതിരിക്കുക (അസ്തേയ)

ഇത് കേവലം മറ്റുള്ളവരുടെ സ്വത്ത് അപഹരിക്കാതിരിക്കുക മാത്രമല്ല. നമുക്കാവശ്യമില്ലാത്ത യാതൊന്നും സ്വീകരിക്കാതിരിക്കുകകൂടിയാണ് എന്നു ഗാന്ധി പറയുന്നു. ഓരോരുത്തരും അവർക്കാവശ്യമുളളതു മാത്രം കൈവശം വയ്ക്കുകയും അധികമുളളത് മറ്റുളളവരെ സഹായിക്കാൻ ഉപയോഗിക്കുകയും ചെയ്യണം. ഇതിന് മനസ്സുളളയാൾ ലളിത ജീവിതം തിരഞ്ഞെടുക്കണം. ഈ കാഴ്ചപ്പാട് യാഥാർഥ്യമായാൽ ലോകത്ത് ദാരിദ്ര്യം എന്ന വിപത്ത് ഇല്ലാതാകും. ഇതിനുവേണ്ടി നമ്മുടെ ആഗ്രഹങ്ങളെ നിയന്ത്രിച്ച് സ്വേച്ഛയാൽ ഉപവാസമനുഷ്ഠിക്കുന്നതിനായി ഗാന്ധി ആഹ്വാനം ചെയ്തു.

5. അപരിഗ്രഹ

ഈ വ്രതം മോഷ്ടിക്കാതിരിക്കുക എന്ന വ്രതത്തിന്റെ ഒരു വിപുലീകരണമാണ്. സ്വകാര്യ സമ്പാദനത്തെ നിരാകരിക്കുന്നതിലേക്കും ലളിതജീവിതം നയിക്കേണ്ടതിന്റെ ആവശ്യകതയിലേക്കും വിരൽചൂണ്ടുന്നു. ആഗ്രഹങ്ങൾ ലഘൂകരിക്കുന്നതിലുപരി അവയെ ശുദ്ധീകരിക്കുക എന്ന ലക്ഷ്യമാണ് ഇതിൽ ഗാന്ധി കാണുന്നത്. നാം ഒന്നും സ്വീകരിക്കാതിരിക്കുന്നതുപോലെത്തന്നെ അത്യാവശ്യങ്ങൾ നേടാൻ ആവശ്യമായതിലധികം സ്വരൂപിക്കാനും പാടില്ല. അധികമായ ആഹാരം, വസ്ത്രം, ഗൃഹോപകരണങ്ങൾ എന്നിവ കരുതിവയ്ക്കുന്നത് ഈ തത്ത്വത്തിന്റെ ലംഘനമാണ്. ഇത് യാഥാർഥ്യമാവാൻ ജീവിതത്തെ ക്രിയാത്മകമായി ലളിതവൽക്കരിക്കണം.

6. ആഹാരത്തിനായുളള അധ്വാനം

ഈ വ്രതം അനുശാസിക്കുന്നത് ആരോഗ്യമുളള ഏതൊരാളും ഭക്ഷണത്തിനുളള വക കണ്ടെത്താൻ ആവശ്യമായ ശാരീരികാധ്വാനം ചെയ്തിരിക്കണം എന്നാണ്. ബൗദ്ധികവും കലാപരവും മറ്റു കഴിവുകളുമുള്ള ആളുകൾ അതു സമൂഹനന്മയ്ക്ക് പ്രയോജനപ്പെടുത്തണം. ആഹാരത്തിനായി എല്ലാവരും പ്രവർത്തിക്കുക എന്നത് പ്രകൃതി നിയമമാണ്. അടിസ്ഥാന ആവശ്യങ്ങൾ നിറവേറ്റാൻ അധ്വാനിക്കാത്തവരെ മോഷ്ടാക്കളായി വേണം കണക്കാക്കാൻ. ചർക്കയിലെ നൂൽനൂൽപ്പ് ആശ്രമത്തിൽ പുനസ്ഥാപിക്കുക വഴി എല്ലാ അന്തേവാസികളും ആഹാരത്തിനായി അധ്വാനം ചെയ്യണമെന്നുളള സന്ദേശം പ്രാവർത്തികമാക്കുകയും ചെയ്തു. ചർക്കയിലുളള നൂൽനൂൽപ്പെന്ന കല ആശ്രമയജ്ഞത്തിന്റെ പ്രതീകമാണ്. ദിവസത്തിൽ ഒരു മണിക്കൂറെങ്കിലും അന്തേവാസികൾ ഇതു പ്രാവർത്തികമാക്കണമെന്ന നിർബന്ധം ഗാന്ധിജിക്കുണ്ടായിരുന്നു.

7. അസ്വാദ (രസനയുടെ നിയന്ത്രണം)

രസനയുടെ നിയന്ത്രണം ബ്രഹ്മചര്യാവ്രതത്തെ എളുപ്പമാക്കാൻ സഹായിക്കുന്നു. സ്വാദിനെ കീഴടക്കുക വഴി നമുക്ക് എല്ലാ ഇന്ദ്രിയങ്ങളെയും നിയന്ത്രിക്കാൻ കഴിയുന്നു. ആഹാരം പരിമിതപ്പെടുത്തി ശരീരത്തിന്റെ നിലനിൽപ്പിനാവശ്യമായ ഭക്ഷണം മാത്രം കഴിക്കുകയും മറ്റുള്ളവരുടെ സേവനത്തിനായി ശരീരത്തെ പ്രയോജനപ്പെടുത്തുകയും വേണം. ഏതൊരാൾക്കും തന്റെ അത്യാഗ്രഹത്തെ നിയന്ത്രിക്കാൻ രസനയുടെ നിയന്ത്രണത്തിലൂടെ സാധ്യമാകും. ഒരുപക്ഷേ നമുക്ക് അനുഷ്ഠിക്കാവുന്നതിൽ വച്ച് ഏറ്റവും കഠിനമായ വ്രതവും ഇതായിരിക്കുമെന്ന് ഗാന്ധി കരുതുന്നു.

നമുക്കു പരിശോധിക്കാം

ഈ കാലഘട്ടത്തിൽ നമ്മുടെ വ്യക്തിജീവിതത്തിൽ ഗാന്ധിയൻ തത്ത്വമായ ആഹാരത്തിനായുള്ള അധ്വാനം പ്രായോഗികമാക്കുന്നത് എങ്ങനെ?

സൂചന: സ്കൂൾ പരിസരം വൃത്തിയാക്കൽ, വീട്, പൂന്തോട്ടം .....

8. നിർഭയത്വം (അഭയ)

ഇതുകൊണ്ട് അർഥമാക്കുന്നത് ബാഹ്യവും ആന്തരികവുമായ എല്ലാ ഭയങ്ങളിൽനിന്നുമുള്ള മുക്തി എന്നതാണ്. ശരീരത്തോടുള്ള അമിതമായ സ്നേഹത്തിൽനിന്നു മുക്തരാവുക വഴി നിർഭയത്വം സാധ്യമാകുന്നു. യഥാർഥത്തിൽ നമുക്ക് ആവശ്യമുള്ളത് 'ഈശ്വരഭയമാണ്' എന്ന ഗാന്ധി അടിവരയിട്ട് സമർഥിക്കുന്നു. സത്യവും സ്നേഹവും സാധ്യമാകുന്നതിൽ നിന്ന് ഒരാളെ തടഞ്ഞു നിർത്തുന്നത് അയാളിലുള്ള ഭയം ഒന്നു മാത്രമാണ്. നിർഭയത്വവും ധ്യാനവും ഇന്ന് രാജ്യം നേരിടുന്ന ചകിതമായ അവസ്ഥയിൽ തികച്ചും പ്രസക്തമാണ്. പ്രത്യേകിച്ച് ഇത് സവിശേഷമായ വ്രതമായിത്തന്നെ അനുഷ്ഠിക്കാവുന്നതാണ്. സത്യാന്വേഷി എല്ലാതരം ഭയങ്ങളെയും ഇല്ലായ്മ ചെയ്യുകയും പ്രത്യേകിച്ച് ദാരിദ്ര്യം, മരണം എന്നീ അവസ്ഥകളെ ഒരിക്കലും ഭയപ്പെടുകയുമരുത്. ഭയത്തെ മനസ്സിൽനിന്ന് അകറ്റിയാൽ ഈശ്വരസാക്ഷാൽക്കാരം എളുപ്പമാകും. ഇത് തിന്മയെ വെറുക്കാൻ നമ്മെ പ്രാപ്തരാക്കും. ഈശ്വരഭയം ഒരു രക്ഷാകവചംപോലെ മനസ്സിനെ ചീത്ത ചിന്തകളിൽനിന്നു മുക്തമാക്കുകയും ഭയാതീതമായിത്തീർക്കുകയും ചെയ്യും.

ചിന്തിക്കുക പങ്കുവയ്ക്കുക

- *ആഹാരം കഴിക്കാനാൻ വേണ്ടി ജീവിക്കുക.*
- *ജീവിക്കാനായി ആഹാരം കഴിക്കുക.*

9. സർവധർമ സമഭാവ

(മുൻപ് നൽകിയ വിശദീകരണം നോക്കുക).

10. സ്വദേശി

സ്വന്തം നാട്ടിലെ ഉൽപ്പന്നങ്ങളും സേവനങ്ങളും എല്ലാ വിഭാഗം ജനങ്ങളും പരമാവധി പ്രയോജനപ്പെടുത്തുക എന്നതാണ് 'സ്വദേശി' ഒരു വ്രതമെന്ന രീതിയിൽ ആഹ്വാനം ചെയ്യുന്നത്. ഇത് നമ്മുടെ അയൽക്കാരോടുള്ള സ്നേഹം ഒന്നു മാത്രമാണ്. 'സ്വദേശി' എന്ന വ്രതം അത്യന്താപേക്ഷിതവുമാണ്. കാരണം ഇത് നമ്മുടെ നിലനിൽപ്പിന്റെതന്നെ നിയമമായ 'അയൽബന്ധം' ഉപേക്ഷിച്ച് അത്യാവശ്യങ്ങൾ നിറവേറ്റാൻ അന്യദേശത്തുള്ളവരെ ആശ്രയിക്കുന്ന രീതിയോടുള്ള എതിർപ്പാണ്.' നമ്മുടെ ഏറ്റവും അടുത്ത ചുറ്റുപാടുകളിൽനിന്നു ലഭിക്കുന്ന സേവനങ്ങളും സാധനങ്ങളും ഉപയോഗിക്കാനുള്ള 'മനോഭാവത്തെ'യാണ് സ്വദേശി എന്നു പറയുന്നത്. വിദേശനിർമിത വസ്തുക്കളുടെ ബഹിഷ്കരണവും തദ്ദേശീയ ഉൽപ്പന്നങ്ങളുടെ ഉപയോഗവും സ്വദേശി എന്ന മനോഭാവത്തിന്റെ ബോധ്യപ്പെടലാണ്. ഇത് ഏതൊരാളുടെയും കടമയും കർത്തവ്യവുമാണ് എന്ന ഗാന്ധി കരുതുന്നു. യഥാർഥത്തിൽ ഈ മനോഭാവം നമ്മുടെ അയൽക്കാരന് മെച്ചപ്പെട്ട സേവനം നൽകുന്നതിനാവശ്യമായ സാഹചര്യം ഉണ്ടാക്കിക്കൊടുക്കൽകൂടിയാണ്. അതുവഴി അയൽക്കാരന്റെ തൊഴിലും നമ്മുടെ രാജ്യത്തിന്റെ സാമ്പത്തികഭദ്രതയും ഉറപ്പാക്കാൻ

കഴിയുന്നു. സ്വദേശി പ്രാവർത്തികമാക്കുന്നതിലൂടെ ഇന്ത്യയിലെ ഓരോ ഗ്രാമവും സ്വാശ്രയത്വവും സ്വയംപര്യാപ്തതയും കൈവരിക്കും.

11. അയിത്തോച്ചാടനം

ഈ വ്രതം അനുശാസിക്കുന്നത് എല്ലാ മനുഷ്യരും തുല്യരാണ് എന്ന മഹത്തായ സന്ദേശമാണ്. ഒരാളെ തൊട്ടുകൂടാത്തവനായി കാണുന്നത് ഈശ്വരനോടും മനുഷ്യകുലത്തോടും ചെയ്യുന്ന മഹാ അപരാധമായി ഗാന്ധി കരുതുന്നു. ഹിന്ദുമതത്തിൽ നിലനിൽക്കുന്ന അയിത്തം എന്ന ആചാരം തികച്ചും അധാർമികവും മതവിരുദ്ധവുമാണ്. അതുകൊണ്ടു തന്നെ ഇത് ഉന്മൂലനം ചെയ്യുക എന്നത് സ്വതന്ത്രമായി നിറവേറ്റാവുന്ന ഒരു തത്ത്വവുമാണ്. അയിത്തജാതികളാക്കപ്പെട്ട ആളുകൾക്ക് തന്റെ ആശ്രമത്തിലെ മറ്റ് അന്തേവാസികൾക്കൊപ്പം തുല്യപരിഗണനയാണ് ഗാന്ധി നൽകിയത്. ഈ വ്രതം ലക്ഷ്യമാക്കുന്നത് ലോകത്തുള്ള മുഴുവൻ ആളുകൾക്കും സ്നേഹവും സേവനവും നൽകുകയാണ്. തന്റെ നിർമാണാത്മകപരിപാടിയിൽ ഏറ്റവും പ്രധാനപ്പെട്ട ഒരു സ്ഥാനമാണ് അയിത്തോച്ചാടനത്തിന് ഗാന്ധി നൽകിയത്.

ഞാൻ പുനർജന്മം ആഗ്രഹിക്കുന്നില്ല. എന്നാൽ ഇനിയും ഒരു ജന്മമുണ്ടെങ്കിൽ അത് ഒരു അയിത്തജാതിക്കാരനായി പിറക്കാനാണ് എന്റെ ആഗ്രഹം. കാരണം, എനിക്ക് അവരുടെ ദുഃഖത്തിൽ, യാതനകളിൽ, അവർ അനുഭവിക്കേണ്ടിവന്ന അധിക്ഷേപങ്ങളിൽ പങ്കുചേർന്ന് അവർക്കൊപ്പം നിന്ന് അവരെ മോചിപ്പിക്കുകയും ചെയ്യാം. അതുകൊണ്ട്, ഞാൻ പ്രാർഥിക്കുന്നത് ഇനി അടുത്ത ജന്മത്തിൽ ഒരിക്കലും ഒരു ബ്രാഹ്മണനോ ക്ഷത്രിയനോ വൈശ്യനോ ആകാതിരിക്കാനും ശൂദ്രരിൽത്തന്നെ അതിശൂദ്രനായിത്തീരുവാനുമാണ്.

– മഹാത്മാഗാന്ധി

നമുക്കു പരിശോധിക്കാം

1 മുകളിൽ തന്നിട്ടുള്ള ആശ്രമവ്രതങ്ങളിൽ നിങ്ങൾ പ്രാവർത്തികമാക്കാൻ ആഗ്രഹിക്കുന്നത് ഏതാണ്? എങ്ങനെ?

2 ഗാന്ധി പറയുന്നു:"യാതൊന്നും പാഴാക്കരുത്'- ഭക്ഷണം, വെള്ളം, വസ്ത്രങ്ങൾ, ഒരു കടലാസുപോലും." ഇത് ഏത് ആശ്രമവ്രതവുമായി ബന്ധപ്പെട്ടിരിക്കുന്നു?

എന്തെല്ലാം വിഭവങ്ങളാണ് സാധാരണയായി സ്കൂളിലും വീട്ടിലും നമ്മൾ പാഴാക്കിക്കളയുന്നത്? ഈ വിഭവങ്ങൾ എങ്ങനെ മറ്റുള്ളവരെ സഹായിക്കുന്നതിന് വിനിയോഗിക്കാമെന്ന് നിർദേശിക്കുക.

സൂചന : പൊതുടാപ്പുകളിലെ വെള്ളം പാഴാക്കുന്നത്

– തുറന്നു കിടക്കുന്ന ടാപ്പ് അടയ്ക്കുക. ബോധവൽക്കരണക്ലാസ് സംഘടിപ്പിച്ചും ജലം അമൂല്യമാണെന്നുള്ള പ്ലക്കാർഡ് സ്ഥാപിച്ചും പ്രവർത്തിക്കാവുന്നതാണ്.

–

–

മഹാത്മാഗാന്ധി – ഒരു പ്രായോഗിക ആദർശവാദി

ഗാന്ധി തന്റെ ജീവിതത്തിൽ അഹിംസയെ ഉത്കൃഷ്ടമായ ഭാവത്തിൽ (ചിന്ത, വാക്ക്, പ്രവൃത്തി) അനുഷ്ഠിച്ചിരുന്നു. എല്ലാവരും ജീവിതത്തിന്റെ സമസ്തമേഖലയിലും പ്രാവർത്തികമാക്കേണ്ട ആത്മാവിന്റെ സവിശേഷമായ ഒരു ഗുണമാണ് അഹിംസ. ഇത് പഠിപ്പിക്കലല്ല, പ്രാവർത്തികമാക്കേണ്ടതാണ് എന്ന നിഷ്കർഷയാണ് അദ്ദേഹത്തെ പ്രായോഗിക ആദർശവാദി എന്ന പേരിന് അർഹനാക്കിയത്. അദ്ദേഹത്തിന്റെ മതപരമായ നിലപാടുകൾ യുക്തിസഹവും ധാർമികവുമായിരുന്നു. തന്റെ യുക്തിക്കും മനസ്സാക്ഷിക്കും നിരക്കാത്ത ഒരു വിശ്വാസവും സ്വീകരിക്കാൻ ഗാന്ധി തയാറായിരുന്നില്ല. സ്വയം ഒരു ദാർശനികനായല്ല പ്രായോഗിക ആദർശവാദിയായി മാത്രമാണ് വിശേഷിപ്പിക്കുന്നത്. അഹിംസയെ ജനകീയവൽക്കരിക്കുക വഴി തന്റേതായ ഒരിടം ഗാന്ധി കണ്ടെത്തി. അഹിംസയെ വ്യക്തിമൂല്യത്തിൽനിന്നു സാമൂഹികവും രാഷ്ട്രീയവുമായ മൂല്യമായി ഉയർത്തുകവഴി ഇതിന്റെ അപാരമായ ശക്തിയും ഗുണവും തന്റെ നിരന്തരമായ സത്യാന്വേഷണപരീക്ഷണങ്ങളിലൂടെ ലോകത്തിന് സമ്മാനിച്ചു. ഇന്നത്തെ ലോകസാഹചര്യത്തിൽ സത്യത്തിനും അഹിംസയ്ക്കും യാതൊരു പ്രസക്തിയുമില്ല എന്നു കരുതുന്ന ആളുകളുമുണ്ട്. എന്നാൽ ഇത് ആത്മ സാക്ഷാൽക്കാരത്തിനുള്ള മാർഗമായി സ്വീകരിച്ച ഗാന്ധി തന്റെ ദൈനംദിനജീവിതത്തിലെ എല്ലാ പ്രവൃത്തികളിലും സമ്പൂർണമാക്കുകയും ചെയ്തു. സത്യവും അഹിംസയും ഇനിയും നൂറ്റാണ്ടുകളോളം നമ്മെ മുന്നോട്ട് നയിക്കും എന്ന് ഗാന്ധി ഉറച്ചു വിശ്വസിച്ചിരുന്നു. ഗാന്ധിയുടെ ജീവിതവും തത്ത്വചിന്തയും പ്രസക്തമാവുന്നത് നമ്മുടെ ജീവിതം അർഥപൂർണമാക്കുവാൻ എത്രത്തോളം ഇത് സഹായക്കമാണ് എന്നു തിരിച്ചറിയുമ്പോഴാണ്.

സംഗ്രഹം

- ഒരു വിമർശനാത്മക അന്വേഷണം എന്ന നിലയിൽ തത്ത്വചിന്ത തർക്കശാസ്ത്രവും യുക്തിയും ഉപയോഗിച്ച് ആശയങ്ങൾ വ്യക്തമാക്കുകയും,സന്ദേഹങ്ങൾ പരിഹരിക്കുകും മതിയായ വ്യതിരിക്തത ഉണ്ടാക്കുകയും അഭിപ്രായഭിന്നതകൾ പരിശോധിക്കുകയും ഒപ്പംതന്നെ സമഗ്രമായ ഒരു ലോകവീക്ഷണവും പ്രദാനം ചെയ്യുന്നു.
- ഇന്ത്യൻ തത്ത്വചിന്തയിൽ മത – ധാർമികബോധത്തിന്റെ സ്വാധീനം കാണാവുന്നതാണ്. എന്നാൽ ഇത് മതാധിഷ്ഠിതമല്ല, കാരണം ഇതിൽ സത്താശാസ്ത്രം, പ്രപഞ്ചശാസ്ത്രം, നീതിശാസ്ത്രം, സൗന്ദര്യശാസ്ത്രം, രാഷ്ട്രമീമാംസ, ഭാഷാശാസ്ത്രം എന്നിവ ഉൾപ്പെടുന്നു.
- ഗാന്ധിയൻ തത്ത്വചിന്തയെ സവിശേഷമാക്കുന്നത് അദ്ദേഹത്തിന്റെ കുടുംബപശ്ചാത്തലം, ജന്മസ്ഥലം, വിദ്യാഭ്യാസം, പാശ്ചാത്യ–പൗരസ്ത്യചിന്തകരും വ്യക്തികളുമായുള്ള ബന്ധം എന്നിവയുടെ സ്വാധീനങ്ങളാണ്.
- ഈശ്വരൻ സത്യമാണെന്ന കാഴ്ചപ്പാടിനു പകരം സത്യമാണ് ഈശ്വരൻ എന്ന വ്യാഖ്യാനവും നൽകി.
- സത്യം എന്ന വാക്ക് സത് എന്ന സംസ്കൃത പദത്തിൽ നിന്നാണ് രൂപംകൊണ്ടത്. നിലനിൽക്കുന്നത്, യാഥാർഥ്യം എന്നീ അർഥങ്ങൾ ഇതിനുണ്ട്. സത്യമൊഴികെ മറ്റൊന്നും നിലനിൽക്കില്ല.
- അഹിംസ ക്രിയാത്മക തലത്തിൽ സഹജീവിയോടുള്ള സ്നേഹവും സേവനവുമാണ്.
- സത്യം ലക്ഷ്യവും അഹിംസ അതിലേക്കുള്ള മാർഗവുമാണ്.
- സ്വതന്ത്രമായ ഇച്ഛാശക്തി മനുഷ്യന്റെ മാത്രം സവിശേഷതയാണ്.
- മനുഷ്യൻ ഈശ്വരന്റെ പ്രതിരൂപമാണ്. അതുകൊണ്ട് മനുഷ്യരാശിയുടെ അടിസ്ഥാനപരമായ ഐക്യത്തിൽ ഗാന്ധി വിശ്വസിച്ചു.
- എല്ലാ സംസ്കാരങ്ങളിലും മതങ്ങളെ കേന്ദ്രീകരിച്ചാണ് ഈശ്വര സാക്ഷാൽക്കാരത്തിനുള്ള മാർഗ്ഗം ചർച്ച ചെയ്യപ്പെടുന്നത്.
- ഗാന്ധി വിഭാവനം ചെയ്യുന്ന സാർവത്രിക മതം സത്യനിഷ്ഠയാണ്. നിസ്സഹായരായ മനുഷ്യർക്ക് സേവനം നൽകലുമാണ്. ഈ മതസങ്കൽപം സാമൂഹികനീതിയെ അടിസ്ഥാനപ്പെടുത്തിയതും സാഹോദര്യം, സമാധാനം, സന്തോഷം എന്നിവയ്ക്കുവേണ്ടി നിലകൊള്ളുന്നതുമാണ്.
- എല്ലാ മതങ്ങളും അടിസ്ഥാനപരമായി തുല്യമാണ് എന്ന് ഗാന്ധി കരുതുന്നു. അതുകൊണ്ട് സർവധർമ സമഭാവമെന്ന ആശയം പ്രാവർത്തികമാക്കണമെന്ന് അദ്ദേഹം പറയുന്നു.
- മതം ദൈനംദിനജീവിതത്തിൽ പ്രാവർത്തികമാക്കുന്നതിനു പ്രാർഥന, ഉപവാസം, ആശ്രമവ്രതങ്ങൾ എന്നിവ കൃത്യനിഷ്ഠയോടെ ഗാന്ധി പാലിച്ചിരുന്നു.
- മനുഷ്യസമൂഹത്തിന്റെ സമസ്തമേഖലയിലും ഗാന്ധിയുടെ ആശയങ്ങൾക്കു പ്രസക്തിയുണ്ട്. ഒരു പ്രായോഗിക ആദർശവാദിയായി ഗാന്ധി സ്വയം വിലയിരുത്തുന്നു.

എനിക്കു കഴിയും

- തത്ത്വചിന്തയുടെ അർഥം എന്തെന്ന് തിരിച്ചറിയുക.
- ഇന്ത്യയിൽ എപ്രകാരമാണ് തത്ത്വചിന്തയുടെ പ്രവർത്തനം എന്നു വിശകലനം ചെയ്യുക.
- ഗാന്ധിയൻ തത്ത്വചിന്ത വിശകലനം ചെയ്യുക.
- ഗാന്ധിയൻ തത്ത്വചിന്തയിലെ അടിസ്ഥാനാശയങ്ങൾ വിശദമാക്കുക.
- സത്യമാണ് ഈശ്വരൻ എന്ന ഗാന്ധിയൻ കാഴ്ചപ്പാട് വിലയിരുത്തുക.
- പരമമായ സത്യവും ആപേക്ഷികസത്യവും തമ്മിലുള്ള വ്യത്യാസം കണ്ടെത്തുക.
- അഹിംസയെ ധീരതയുടെ, വൈരുധ്യത്തിന്റെ അടിസ്ഥാനത്തിൽ വിശകലനം ചെയ്യുക.
- ലക്ഷ്യവും മാർഗവും എന്ന ഗാന്ധിയൻ ആശയം വിലയിരുത്തുക.
- മനുഷ്യപ്രകൃതിയെക്കുറിച്ചുള്ള ഗാന്ധിയുടെ കാഴ്ചപ്പാട് വിലയിരുത്തുക.
- ഗാന്ധിയുടെ മതസങ്കൽപ്പം വിശകലനം ചെയ്യുക.
- മതം പ്രാവർത്തികമാക്കാൻ ഗാന്ധി നിർദേശിക്കുന്ന മാർഗങ്ങൾ തിരിച്ചറിഞ്ഞ് അതിന്റെ പ്രസക്തി വിലയിരുത്തുക.
- ഗാന്ധിയൻ തത്ത്വചിന്തയിലെ ആശയങ്ങൾക്ക് ദൈനംദിന ജീവിതത്തിലുള്ള പ്രായോഗികത അദ്ദേഹത്തിന്റെ ജീവിതപരീക്ഷണങ്ങളുടെ അടിസ്ഥാനത്തിൽ വിലയിരുത്തുക.

വിലയിരുത്തൽ ചോദ്യങ്ങൾ

1. ഇന്ത്യൻ തത്ത്വചിന്താ കാഴ്ചപ്പാടുകളുടെ അതുല്യമായ പ്രതിഫലനമായാണ് ഗാന്ധിയൻ ആശയങ്ങൾ അറിയപ്പെടുന്നത് – പരിശോധിക്കുക.
2. ഗാന്ധിയൻ തത്ത്വചിന്തയുടെ അടിസ്ഥാനാശയങ്ങൾ വിശദമാക്കുന്ന കുറിപ്പ് തയാറാക്കുക.
3. ഗാന്ധിയുടെ കാഴ്ചപ്പാടിൽ സത്യമാണ് ഈശ്വരൻ. വിലയിരുത്തുക.
4. പരമമായ സത്യവും ആപേക്ഷികസത്യവും തമ്മിലുള്ള വ്യത്യാസം കണ്ടെത്തുക.
5. അഹിംസയെ വ്യക്തിപരമായ മൂല്യം എന്നതുപോലെ സാമൂഹികമൂല്യം കൂടിയായി ഗാന്ധി കരുതുന്നു. ചർച്ചചെയ്യുക.
6. അഹിംസയുടെ വിവിധ രൂപങ്ങളുടെ ഒരു ചാർട്ട് തയാറാക്കുക.
7. ലക്ഷ്യവും മാർഗവും എന്ന ഗാന്ധിയൻ കാഴ്ചപ്പാട് വിശകലനം ചെയ്യുക.
8. ലക്ഷ്യം മാർഗത്തെ സാധൂകരിക്കുന്നു, മാർഗം ലക്ഷ്യമായി പരിണമിക്കുന്നു. ഇതിൽ ഏതു നിലപാടാണ് നിങ്ങൾക്ക് സ്വീകാര്യം? എന്തുകൊണ്ട്?
9. മനുഷ്യപ്രകൃതിയെക്കുറിച്ചുള്ള ഗാന്ധിയുടെ കാഴ്ചപ്പാട് വിശദമാക്കുക.
10. മതസഹിഷ്ണുതയില്ലായ്മയ്ക്ക് ഏകപരിഹാരം സർവധർമ സമഭാവ എന്ന കാഴ്ചപ്പാടാണ്. ഈ പ്രസ്താവന പരിശോധിക്കുക.
11. മതം പ്രാവർത്തികമാക്കുന്നതിനായി ഗാന്ധി മുന്നോട്ടുവയ്ക്കുന്ന മാർഗങ്ങൾ വിശദമാക്കുക.
12. നമ്മുടെ ദൈനംദിനജീവിതത്തിൽ ഏതളവുവരെ ഗാന്ധിയൻ ആദർശങ്ങൾ പ്രാവർത്തികമാക്കാനാവും എന്നത് അദ്ദേഹത്തിന്റെ പരീക്ഷണങ്ങളുടെയും പ്രവൃത്തികളുടെയും അടിസ്ഥാനത്തിൽ വിമർശനാത്മകമായി വിലയിരുത്തുക.